

PAPER DETAILS

TITLE: Yapay Zekâ ile Retorik Farklılıklarla Üretilen Türkçe ve İngilizce Film Diyaloglari

AUTHORS: Özgür Çaliskan

PAGES: 357-374

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4019942>

Yapay Zekâ ile Retorik Farklılıklarla Üretilen Türkçe ve İngilizce Film Diyalogları

Turkish and English Film Dialogues Generated by Artificial Intelligence with Rhetorical Differences

Özgür Çalışkan, Sinema ve Televizyon Bölümü, İletişim Bilimleri Fakültesi, Anadolu Üniversitesi, 0000-0002-7407-3371

Özet

İçerik üretiminde yapay zekânın kullanımı, senaryo yazımı alanında giderek daha belirginleşmektedir. Bu çalışmanın amacı, kültürel ve dilsel benzerlikleri ve farklılıkları belirlemek için Türkçe ve İngilizce film diyaloglarında yapay zekâ tarafından üretilen retorik ifadeleri analiz etmektir. Kuramsal çerçeve, yapay zekânın diyaloglarda kültürel açıdan farklı retorik tarzları bir araya getirme kapasitesinin incelenmesine olanak tanımaktadır. Bu çalışmada, yapay zekâ özellikli konuşma robotu uygulaması ChatGPT tarafından Türkçe ve İngilizce dört farklı sahne için oluşturulan retorik ve retorik olmayan diyalogları karşılaştırmak için nitel metin analizi kullanılmıştır. Analizde geleneksel anlatı yapıları ve yaygın olarak kullanıldığı düşünülerek belirlenen sahne temaları dikkate alınmıştır. Bu çalışma, yapay zekânın senaryo yazımındaki rolünü eleştirel bir şekilde inceleyerek, insan yaratıcılığı ve yapay zekâ arasındaki etkileşim hakkında daha derin bir kavrayış ve söylem geliştirmeyi amaçlamaktadır. Sonuç olarak, yapay zekânın senaryo yazım sürecine olası katkılarını kavramak amacıyla, sinematik hikâye anlatımı ve senaryo yazımında teknoloji ve yaratıcılığın nasıl birleştiğine dair yeni bir bakış açısı sunmaya çalışmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, film diyalogları, retorik, senaryo yazımı, dilsel farklılıklar, ChatGPT.

Akademik Disiplin(ler)/Alan(lar): Sinema, yapay zekâ, senaryo yazımı.

Abstract

The application of artificial intelligence in content generation is becoming increasingly prominent in the domain of screenwriting. This study aims to analyse the rhetorical expressions generated by artificial intelligence in Turkish and English film dialogues to identify cultural and linguistic similarities and differences. The theoretical framework allows for examining the capacity of artificial intelligence to incorporate culturally nuanced rhetorical styles in dialogues. This study employs qualitative text analysis to compare rhetorical and non-rhetorical dialogues generated by the artificial intelligence chatbot application ChatGPT for four different scenes in Turkish and English. In the analysis, traditional narrative structures and scene themes, which are considered to be widely used, were taken into consideration. By critically examining the role of artificial intelligence in screenwriting, this study aims to foster a more profound comprehension and discourse on the interplay between human creativity and artificial intelligence. Consequently, it endeavours to offer a novel perspective on how technology and creativity converge in cinematic storytelling and screenwriting, intending to grasp the prospective contributions of artificial intelligence to the screenwriting process.

Keywords: Artificial intelligence, film dialogues, rhetoric, screenwriting, linguistic differences, ChatGPT.

Academical Disciplines/Fields: Cinema, artificial intelligence, screenwriting.

*Bu çalışma 29 Mayıs 2024 tarihinde I. Uluslararası İletişim, Teknoloji, Sanat ve Tasarım Kongresi'nde sunulan 'Kayıp Sahneler ve Bulunan Nüanslar: Türkçe ve İngilizce Yapay Zekâ ile Üretilen Retorik Film Diyalogları' başlıklı sözlü özet bildirinin genişletilmiş halidir.

- Sorumlu Yazar:** Özgür Çalışkan, Sinema ve Televizyon Bölümü, İletişim Bilimleri Fakültesi, Anadolu Üniversitesi.
- Adres:** Anadolu Üniversitesi, Yunus Emre Kampüsü, İletişim Bilimleri Fakültesi, Dekanlık Bloğu, Tepebaşı, Eskişehir.
- E-posta:** ozgurcaliskan@gmail.com
- Çevrimiçi yayın tarihi:** 28.11.2024
- doi:** 10.17484/yedi.1504511

Geliş tarihi: 25.06.2024/ Kabul tarihi: 01.11.2024

1. Giriş

Sinema, biçimsel ve anlatı bağlamında teknolojiyle yakın ilişkisi bulunan bir sanat dalıdır. Teknolojinin gelişimiyle birlikte sinema dili sürekli değişmekte, bununla birlikte toplumsal değerler, iletişim kurma biçimleri, küreselleşme ve kültürel paylaşım dinamiklerinde süregelen değişiklikler de sinemanın dilini etkilemektedir. Dolayısıyla sinema alanında yapılan çalışmalar çeşitlenmekte ve geçmişte yapılan çalışmaların birikimiyle yeni alanlara doğru genişlemektedir. Bu çalışmanın konusu olan retorik ve sinema ilişkisiyle ilgili çalışmalar daha önce yapılmıştır ancak; günümüzde hızlanarak artan yapay zekâ teknolojisi özellikle dil ve yazım bağlamında yeni alanlar açmıştır. Film üretim sürecinin başlangıç aşaması olarak kabul edilen senaryo yazımı ise doğrudan dil ve kültür ile ilişkili olduğundan yapay zekânın getirdiği değişimlerden etkilenmeye başlamıştır ve ileride daha da etkilenecektir. Dolayısıyla dilin ve sinemanın kültürel ve metinsel yönleri bağlamında Türkçe ve İngilizce senaryolarda yapay zekâ tarafından yaratılan retorik diyalogların alanı düşünüldüğünde, teknolojik ilerleme ve dilsel ifade arasındaki bağın kayda değer olgulara yol açtığı açıkça görülmektedir. Hem İngilizce hem de Türkçe dil miraslarına derinlemesine işlemiş olan retorik diyalogların karmaşıklığı, yapay zekâ algoritmaları aracılığıyla üretildiğinde önemli bir değişime uğrayabilmektedir. Film anlatımında, yapay zekâ tarafından üretilen diyaloglar, retorik normların çeşitli kültürel ve dilsel ayrımlar boyunca çevirisini değerlendirmek için özel bir bakış açısı da sunabilmektedir. Türkçe ve İngilizce filmlerde yapay zekâ tarafından üretilen bu diyalogların analizi ve karşılaştırılması yoluyla, teknolojinin filmsel bağlamda dilsel karmaşıklıkların ve retorik tekniklerin oluşumunu nasıl etkilediğine dair daha derin bir kavrayış geliştirilebilir. Yapay zekâ tarafından üretilen retorik diyalogların incelenmesi, teknolojinin senaryo yaratımındaki potansiyelini gösterebilir ve aynı zamanda filmsel anlatımda dil ve retorik arasındaki karmaşık ilişkilerin yeniden düşünülmesini de sağlayabilir.

1.1. Amaç ve kapsam

Bu çalışmanın irdelediği nokta insan zekâsının belirli bir kültür birikimi, kişisel yetenek ve deneyimle doğru orantılı olan bir retorik yazımı değildir çünkü böyle bir yazım kültürünü irdelemek çok geniş bir alanı kapsar ve özellikle geniş bir tarihsel birikimi incelemeye dayanır. Bu çalışmada, günümüzde hızla gelişen yapay zekâ alanının retorik ile ilgili olarak nasıl bir üretim ortaya koymaya çalıştığı ve bu üretimi ortaya koyarken de özellikle farklı diller arasında; yapay olan zekâyı ne boyutta bir kapasite ile kullanarak ve nasıl bir biçimde algılayarak yeniden ürettiğine odaklanılmaktadır.

Bu çalışmanın araştırma amaçları belirtilirken, ana odak noktası Türkçe ve İngilizce dillerindeki yapay zekâ yapımı retorik diyalogların bağlantısına bakmaktır. Ana amaç, yapay zekânın senaryo yazımında ve film anlatılarında, retorik bağlamda iyi diyaloglar oluşturmaya nasıl yardımcı olduğunu analiz etmektir. Bununla birlikte, çalışmada Türkçe ve İngilizce’deki dil ve dil bağlamında kültürel detaylara bakarak, yapay zekâ teknolojisinin retorik kurallarına uygun diyaloglar oluşturmak için bu detayları nasıl değiştirdiği ve kopyaladığı anlamlandırılmaktadır. Çalışma, yeni örneklerle bakarak, geniş bağlamda yapay zekânın hem retorik olmayan hem de retorik diyalogları nasıl geliştirdiğini ya da değiştirdiğini inceleyerek, teknolojik ilerlemenin farklı dil ve kültür ortamlarında film anlatısı üzerindeki etkilerine ilişkin bir çıkarsama yapmayı hedeflemektedir. Yapay zekâ odaklı algoritmaların, Türkçe ve İngilizce dil çerçevelerindeki dilsel inceliklerin yanı sıra karmaşık kültürel incelikleri yansıtan diyalogların formüle edilmesine potansiyel olarak nasıl yardımcı olduğunu araştıran bu bilimsel çalışma, film yaratımı ile birlikte senaryo yazımına ilişkin güncel bir tartışma alanını da kapsamaktadır. Yapay zekâ tarafından geliştirilen retorik diyalogların araştırılması, teknoloji, dilbilim ve anlatı inşası arasında gelişen ilişkiyle ilgili olarak ortaya konabilecek bulgular ve yorumlar, bu ilişki bağını anlamak açısından önemlidir.

2. Dilde, Sinemada ve Senaryoda Retorik

Retorik tarihi, Antik Yunan’dan günümüze kadar gelen uzun bir gelenek üstüne kurulmuştur. Aristoteles’in retorik tanımları, iletişim sanatı olarak retorığı anlamada önemli bir referans noktası olmuştur. İlk zamanlarda daha çok sofistler tarafından kullanılan retorik, Platon’un eleştirileri ile birlikte daha derin bir teori haline gelmiştir ve Platon’un yaklaşımı, retorığı bir tür aldatma olarak görmesi ile sınırlıyken, Aristoteles’in tanımı, onun bireylerin mantıklı düşünce ve duygusal bağ kurma becerilerini geliştirdiğini göstermektedir (Meyer, 2009). Her ne kadar retorığa ilişkin olumsuz düşünceler olsa da retorik ihtiyaç duyulan bir olumsuzluk olarak, aslında kendi panzehridir; yaptırmak yerine bildirme ile ilgilidir ve siyaset, hukuk, edebi söylem, gündelik yaşam ve iletişim retorikten ayrı tutulmamaktadır (Meyer, 2009, s. 9). Platon, retorığı bir manipülasyon aracı olarak ele alırken, Quantilianus onu güzel konuşma sanatı olarak

görür (Meyer, 2009, s. 9). Farabi (2015) ise Aristoteles ile benzer bir şekilde retorik'in ikna oluşturmak için kullanılan kıyasî bir sanat olduğunu öne sürerek, retorik'in amacının dinleyicide bir kanaat oluşturma amacı olduğunu düşünmektedir. Retorik'in, diyalektik benzeri olduğunu söyleyen Aristoteles, bütün insanların az ya da çok her iki kavramı kullandığını ve insanları ikna etme durumunda bilinçli ya da rastgele olarak nasıl başarılı olduğunu özellikle sanatın konusu olan retorik'in anlaşılmasıyla araştırılabileceğini belirtmiştir (Aristoteles, 2022, s. 1-2). Retorik, inandırma ile ilgilidir ve aynı zamanda karşıtlar üzerine fikir yürütülmesini sağlayan bir sanat alanıdır (Aristoteles, 2022, s. 5-6). Aristoteles (2022, s. 8), retorikle ilgili olarak konuşma yoluyla inandırma yöntemlerini; konuşanın karakteri, sözlerin dinleyicilerde uyandırdığı duygular ve konuşmanın içeriğindeki gerçek ya da gerçeğe benzeyen inandırma biçimleri olarak üç farklı türde olduğunu öne sürmüştür. Bu üç farklı tür; mantıksal argüman ve düşünceyle ilgili olarak *logos*, insan karakteri ve erdemini anlayabilme ve güvenilirlikle ilgili olarak *ethos*, ve son olarak duygusal argümanlar ve coşkuları anlayabilmekle ilgili olan *pathos* olarak farklı bir biçimde de sınıflandırılmaktadır (McCormack, 2014). Retorik, aynı zamanda söylevin içerdiği önermeleri de kapsar. Retorik bu önermeleri; kanıtlar, olasılıklar ve göstergeler olarak içermektedir (Aristoteles, 2022, s. 17). Buna ek olarak, bir söylevde; konuşan, konuşulan konu ve dinleyici olmak üzere üç öge bulunur (Aristoteles, 2022, s. 15). Bu ögeler arasında konuşan ve konunun klasik retorik bağlamında daha önemli bir roledir.

Retorik kavramı da süreç içerisinde değişmiştir. Özellikle yakın dönemde retorik'e ilişkin yeni bağlamlar ve alanlar açılmıştır. Retorik sadece bir ikna tekniği olarak değil, konuşan ile dinleyen arasında gerçekleşen iş birliğinden doğan bir özdeşleşme biçimini almıştır (Burke, 1969). Bu özdeşleşme biçimi de retorik'in alanını genişletmiştir. Bunun nedeni ise retorik'in günümüzde artık sadece yazı ya da söz bağlamında değil, mevcut olanı istenilen biçime sokmaya çalışan her türlü ikna tekniği ile ilişkili olmasıdır (Kaufer ve Butler, 2013, s. 20). Retorik, temel aracı ya da başka bir deyişle medyası olan dil ile gerçekleştiğinden; bu dil günümüzde televizyon, sinema, görüntü ya da müzik gibi başka medyalarla da etkili olmaktadır (Meyer, 2009, s. 10). Michel Meyer (2009, s. 38-39) retorik sanatını yaratma, düzenleme, ifade biçimi, eylem ve bellek olarak kategorileştirir ve retorik içinde giriş, öyküleme, destekleme ve sonuç olarak temel unsurları sıralar. Meyer'in yaratma, düzenleme ve ifade biçimi kategorileri ile öyküleme olarak sunduğu temel unsur, sinema sanatı bağlamında senaryo yazımı düşünüldüğünde daha da öne çıkmaktadır. Senaryo diyalogları bir metin yaratım süreci ve bu metnin teknik bağlamda düzenlenmesinin sağlanmasıyla ifade biçimini oluşturur ve bu ifade biçimi de belirli bir öyküleme ile izleyiciye film yoluyla ulaşır. Dolayısıyla, karakterlerin diyalogları bu sözlü bağlamdan ayrı tutulamaz ve bu durum da retorik'in alanıyla sinemayı daha da yakınlaştırır. Temel unsur dil olduğundan, filmdeki karakterlerin hangi dili nasıl konuştukları ve konuşulan dilin retorik özellikleri de önem arz eder.

2.1. Sinemada retorik

İngilizce ve Türkçe filmlerde, dillere ilişkin kültürel gelenekle ilişkili olarak retorik; karakter etkileşimlerini, olay örgüsü gelişmelerini ve hikâyeyi ilerleten temaları oluşturmak için önemlidir. Retorik yüklü diyaloglar, film yapımcıları ve senaryo yazarları için duyguları yaratmak, gizli anlamları göstermek ve izleyenlerin anlamlı bir şekilde dâhil olduklarını hissetmelerini sağlamak için çok önemli bir araç olabilir. Ayrıca, retorik yöntemlerin senaryo yazma sürecine dâhil edilmesi, yaratıcıların derinlik, incelik ve duygusal etki katmasına yardımcı olarak basit konuşmaları güçlü hikâye anlatma yöntemlerine dönüştürür (Charteris-Black, 2016). İngilizce ve Türkçe filmlerdeki retorik diyalogları karşılaştırarak, retorik'in film konuşması ve hikâye oluşturma üzerindeki etkisini göstererek, retorik'in ekranda nasıl yapıldığını şekillendiren kültürel ve dil faktörleri hakkında önemli anlayışlar sunulabilir.

Retorik ve sinemanın birleşmesi, avangart hikâye anlatma yöntemlerini ve tematik derinliği ortaya çıkarmış, film yapımcılarına izleyicileri duygusal ve entelektüel olarak etkilemek için zengin bir ikna edici araçlar sözlüğü sunmuştur. Film yapımcıları, metafor ve ironi gibi araçları zekice kullanarak, izleyicilerde birçok düzeyde yankı uyandıran diyaloglar oluşturur, çok anlamlı ve gizli mesajlar iletmek için sadece sözel değiş tokuşun ötesine geçebilirler. Örneğin, diyaloglarda metafor kullanmak, karakterlerin sözlerini sembolik anlamlarla doldurarak izleyicinin eylem motivasyonlarını anlamasını sağlayabilir. Benzer şekilde, paralellik kullanımı diyaloglarda ritim uyumunu şekillendirebilir, film boyunca hayati temaları veya karakter etkileşimini vurgulayabilir. Ek olarak, stratejik ironi kullanımı diyaloglardaki karmaşık gizemi artırarak izleyicileri daha derin anlam katmanlarını ve hikâyedeki olay örgüsü kıvrımlarını düşünmeye sevk eder (Güneş, 2023). Filmlerdeki bu retorik araçlar, yalnızca hikâye anlatma araçları olarak değil, aynı zamanda izleyicilerin dikkatini çekme araçları olarak da işlev görür ve film hikâyesi anlatımında yetkin diyalogun kalıcı gücünü vurgular.

Filmlerde kullanılan retorik'in önemi, basit diyalog kurgusunun ötesine geçerek, film hikâyesi anlatımının özünü doyurabilmektedir. Film yapımcıları, *ethos*, *pathos* ve *logos* gibi retorik öğeleri ustalıkla kullanarak,

stratejik bir şekilde seyircinin düşünmesini, hissetmesini ve etik değerleri göz önünde bulundurmasını sağlayarak anlatılan hikâyenin genel gücünü artırır. Bunlar, izleyicinin düşünme biçimini şekillendirmede ve istenen tepkileri almada çok güçlü araçlar olup, sinema eserinin sanatına ve ikna gücüne katkıda bulunur. Yönetmenler veya senaristler, retorik unsurları karmaşık bir dokuma gibi film sözcüklerinin içine yerleştirerek, altlarındaki anlamların anlaşılmasını sağlar. Bu araçların ustaca harmanlanması, dil ve film anlatımı arasındaki ayrıntılı etkileşimleri vurgulayarak film diyaloglarına güçlü bir ifade biçimi ve ikna gücü kazandırır (Inkwell, 2024).

Türk sinemasında, retorik örnekler incelendiğinde, duygusal derinliği göstermek ve ana temalara vurgu yapmak için tekrar ve paralelliğin bilinçli olarak nasıl kullanıldığı gözlemlenebilir. Bir nevi eski usul sözlü hikâye anlatma yöntemlerine benzeyen bu üslup, Türk filmlerinde karakterler birbirleriyle konuşurken ortaya çıkar. İfadeler veya tekrar eden temalar, vurgu yapmak ve dramatik etki yaratmak için tekrarlanır. Örneğin, bir Türk filminin ve dizisinin gerçekten dokunaklı bir sahnesinde, bir karakter hikâye boyunca belirli bir cümleyi tekrar tekrar söyleyerek, her şeyin bir araya geldiği veya önemli bir şeyin çözüldüğü büyük bir ana yol açabilir. Retoriğin bu şekilde kullanılması diyaloga bir tür ritim kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda filmin ana mesajına veya çatışmasına dikkat çekerek izleyicileri daha duygusal bir düzeye çeker. Diyaloglarda bu konuşma hilelerinin kullanılması, Türk filmlerinde yerleşik olan zengin kültürü ve hikâye anlatma yöntemlerini göstererek tüm film izleme sürecini daha iyi hale getirir.

Annalee R. Ward'ın (2002) anlatıların oluşturulmasında retoriğin önemini açıkladığı gibi, filmlerde retorik araçların kullanılması yalnızca duygu ve düşünceleri etkileyici bir şekilde ifade etmek için bir araç olarak değil, aynı zamanda sinema alanına özgü yerel kültürel inceliklere ve yaratıcı ifadelere bir ayna olarak da işlev görür. Filmlerdeki retorik söylemi incelemek, bu filmsel ortamda benimsenen konuşma, ikna etme ve hikâye anlatma pratiklerinin inceliklerinin daha yakından incelenmesine olanak tanır. Film çalışmalarında retorik, özellikle ikna edici söylem, film dilinin ideolojileri doğallaştıran yapısı ve filmin retorik figürlerle zihinsel süreçler arasında kurduğu bağlantılar bağlamında yeniden ele alınmıştır. Bordwell (1989) gibi kuramcılar, film teorilerinin altında yatan varsayımlar ağını vurgularken, Metz'in retorik figürlere ilişkin çalışmaları özellikle 1980'lerin sonlarında, görsel kültürdeki dönüşle birlikte yeniden değerlendirilmiştir (Eugeni, 2014, s. 408-409). Son dönemdeki yaklaşımlar, Metz'in görüşlerini ve 1980'ler eleştirilerini daha radikal hale getirerek, film retoriğini iki açıdan yeniden şekillendirmiştir. İlk olarak, filmin retorik figürleri, duygusal zenginliği ve kavramsal yaratıcılığıyla anlam üretim süreçlerine odaklanılırken; ikinci olarak, film ve zihinsel süreçler arasındaki ilişki, figürlerin artık zihinsel süreçleri yansıtmak yerine düşünce hareketlerini üretip yönlendirdiği bir nedensellik anlayışına dayandırılmıştır (Eugeni, 2014, s. 412). Örneğin sinema tarihindeki önemli bir yönetmen olan Eisenstein'in filmleri ile ilgili olarak Lefebvre (2000) retorik bir inceleme yapmıştır. Lefebvre'ye göre (2000), Eisenstein'in filmleri, izleyiciyi ikna etmek ve şekillendirmek amacıyla derin retorik teknikler kullanır. Klasik retorikten ilham alarak, hafıza ve hayal gücünü film teorisine entegre eder. Filmlerindeki imajlar, montaj gibi yöntemlerle, izleyicinin duygusal ve entelektüel bir seviyede derin bir anlam yakalamasını sağlar. Ayrıca, hafıza yoluyla kalıcı etkiler yaratmayı amaçlar ve bu yönüyle klasik retorik teknikleriyle paralellik gösterir. Lefebvre'nin bu çalışması retorik ve sinema bağlamında ilişkisel bir yönü güçlü olarak ortaya koymaktadır.

2.2. Senaryo yazımında retorik

Ivan Pintor (2003) tarafından incelendiği üzere, senaryo yazımı literatürünü incelemek, etkileyici diyalogların nasıl oluşturulduğunu kavramak için teorik bir temel oluşturmaktadır. Hem Christopher Carter (2018) hem de Gilberto Perez (2019), dilsel hassasiyet ve ifade tekniklerini göz önünde bulundurarak, film retoriği inşasının sürecine dair iç görüler sunmaktadır. *Ethos*, *pathos* ve *logos* gibi retorik araçların kullanımı karakter inşasını daha iyi hale getirirken aynı zamanda hikâyenin duygusal etkisini de artırır. Senaristler retorik teknikleri akılcıca kullanarak izleyicileri iyi bir şekilde yakalayabilir ve karmaşık ana fikirleri sadelik ve güçlü bir etkiyle anlatabilirler. Senaryolara retorik bölümler eklemek, yazarların diyaloglara ikna kabiliyeti kazandırmasını ve izleyicilerle filmin anlatısı arasında daha güçlü bağlar kurmasını sağlar (Press, 1998). Ayrıca, retorik ve senaryo yazımının karışımı, izleyicileri yakalayan ve tüm film izleme süresini artıran ayrıntılı karakterler ve hareketli olay örgüsü noktaları oluşturmaya yardımcı olabilir.

Filmlerdeki retorik diyalogun tarihsel gelişiminin izini sürmeye çalışırken, müthiş bir iletişim aygıtı olarak sinemasal retoriğin dönüştürücü yolculuğunu araştırmak da zorunlu hale gelmektedir. Sinema tarihi boyunca retorik diyaloglar, karakterlerin detaylandırılması, çatışmaların azaltılması ve tematik incelemeler için bir araç olarak işlev görmüş ve böylece senaristlerin ilgi çekici anlatılar oluşturmadaki ustalıklarını sergilemiştir (Jaynes, 2000). Senaristleri retorik film diyalogları oluşturma alanına dâhil etmek, sanat ve iletişimin buluştuğu önemli kesişme noktasını ortaya çıkarır. Senaryo yazarları, sözlü karakter etkileşimlerinin arkasındaki mimarları oynar, diyalogları yalnızca kelime dizileri değil, duyguları, niyetleri

ve anlatı özünü somutlaştırarak oluştururlar. Sanatları, zorlayıcı ifadeler yaratmayı ve izleyici etkisini artırmak için retorik taktikler uygulamayı gerektirir. Senaristler, dilsel incelikler, kültürel göndermeler ve diyalog yapıları aracılığıyla izleyicilerde derin yankılar uyandıran, algıları şekillendiren ve duygusal tepkileri tetikleyen diyaloglar oluştururlar. İngilizce ve Türkçe filmler bağlamında, senaristler dilsel incelikler ve kültürel karmaşıklıklar aracılığıyla, ilgili dilin retorik geleneklerine ve hikâye anlatımı normlarına uygun diyaloglar oluşturmak için manevralar yaparlar. Senaryo yazımının çok yönlü doğasını keşfetmek, izleyicileri entelektüel ve duygusal olarak meşgul eden sinematik anlatılar üzerinde önemli bir etkiye sahip olan karmaşık retorik diyaloglar dokusunu ortaya çıkarmaktadır (Mercurio, 2019).

Sinemanın tartışma konusu olduğu alanlarda, izleyicilerin belirli algılara sahip olmasını sağlayan ve anlatıların nasıl dikkat çektiği konusunda çok önemli bir rol oynayan şey, diyalog sunumunun etkisidir. Dildeki ifadelerin ve sunustaki duygusal tekniklerin karmaşık karışımı, izleyicilerin yorumlamaları ve ekrandaki etkileşimlerle rezonansa girmeleri üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Bu dinamik ilişki, diyalogun karakter güdülerini, tematik açılımları ve sinema deneyimindeki duygusal incelikleri göstermedeki kilit rolünü vurgular. Diyalog sunumunun birçok katmanına bakıldığında, film yapımcılarının retorik gücünü kullanarak dil engellerini aşan ve izleyicileri derinden etkileyen etkileyici hikâyeler yaratabilecekleri açıktır (Ward, 2002). Film diyaloglarının karmaşık alanında, retorik anlamı, ekranda değiş tokuş edilen kelimelerin çok ötesine geçen çok yönlü bir kelime oyununu gösterir. Filmlerdeki retorik diyalog, normal konuşma tarzlarının ötesine geçerek ikna etme, duyguları harekete geçirme ve temayla bağlantılı konuşmalarla ilişkilidir. Dolayısıyla Türkçe ve İngilizce film anlatıları bağlamında, diyalog retorik kültürel incelikleri, tarihi selamlamaları ve karakter katmanlarını sözlü etkileşimler aracılığıyla yönlendiren bir araç gibi çalışır (Costanzo, 1992). Film öykülerinde sohbetin nasıl kurulduğu ve söylendiği incelendiğinde, izleyicilerle akıl ve duygu cephelerinde bağlantı kurmak için kullanılan retorik hilelerin katmanları da anlamlandırılabilir (da Cunha ve Iruksietta, 2010). Önemli olarak sinemada retorik konuşmanın küçük detaylarını kavramak sadece izlemeyi artırmakla kalmaz, aynı zamanda film yapımcılarının film dokusunda gizli ipuçları göndermek için yaptıkları akıllı seçimleri de tespit eder (Güneş, 2023). Film yapımcıları olay örgüsünü ilerleten diyaloglar yazarken aynı zamanda karakterlerin neden hareket ettiğini ve hangi temaların mevcut olduğunu ifade eder, bu da izleyicilerin hikâyeye nasıl ilişki kurduğunu güçlendirir (Wexman, 1980).

Martin'in (2018) işaret ettiği gibi, görsel hikâye anlatımı, izleyicilerin değişim umutlarıyla bağlantı kuran retorik teknikler kullanır ve ortak bir kimlik inşa etmeye yardımcı olur. Bu, kültürel bağların inceliklerini gözden kaçırabilme ihtimali sentezlenmiş diyaloglar düşünüldüğünde önemlidir. Bu bakış açısı, alt metin ve katmanlı anlamları iyi bir diyalog için hayati önemde gören modern senaryo yazım yöntemleriyle örtüşmektedir. Senaristler sıklıkla antimetabole (ters tekrar) ve kinaye gibi retorik araçlara başvurarak izleyicilerin karakter ilişkilerini ve temaları daha iyi kavramasını sağlarken benzersiz bir kültürel diyalog yaratırlar. Dil ve ideoloji arasındaki bağlantı, retorik doğrulukla hazırlandığında diyalogun izleyicileri nasıl daha derinden etkilediğini ve nihayetinde hikâyeyi nasıl gördüklerini ve yorumladıklarını şekillendirdiğini vurgular (Booth, 1983). Dolayısıyla, filmlerde retorik diyalogların oluşturulması, retorik anlatının duygusal ve ideolojik katmanlarını etkilemesiyle birlikte, daha geniş toplumsal değerlerin önemli bir yansıması olarak işlev görür.

2.3. Yapay zekâ ve senaryo yazımı

Yapay zekâ tarafından oluşturulan diyaloglar insan yazım tarzını kopyalayabilir ancak; gerçek yaşam deneyimlerinden gelen duygusal derinliği kaçırabilirler. Yapay zekâ, standart yapıları takip eden hikâyeler yaratabilirken, insan tarafından yazılmış diyaloglarda bulunan gerçek duygu ve bağlantılar genellikle ortaya çıkmaz. Yapay zekâ tarafından hazırlanan Türkçe ve İngilizce film diyaloglarına bakarken, bu senaryoların mizah, ironi ve duyguları ifade etme gibi farklı kültürel retorik gelenekleri nasıl gösterdiğini görmek önemlidir. Yapay zekâ, kültürel ifadelerle uygun diyaloglar yazarak özgünlüğü artırabilirken, aynı zamanda karmaşık kültürel fikirleri aşırı basitleştirebilir veya yanlışlıkla stereotipleri güçlendirebilir.

Yapay zekâ tarafından oluşturulan içerik yaygınlaştıkça, insan yazarların katkıları ile makine tarafından üretilen materyal arasındaki çizgiler belirsizleşir ve gerçek yaratıcının kim olduğuna dair geleneksel görüşler sorgulanabilir. Bu durum, özellikle karakter yaratımı ve anlatı ile ilgili olarak, retorik senaryo yazımında nasıl işlediğini yeniden gözden geçirmemizi gerektirmektedir. Örneğin, yapay zekâ tarafından üretilen bir diyalog izleyiciyi büyüleyen retorik teknikler kullanıyorsa, yaratıcılık övgüsü ve makinenin film hikâyeleri oluşturmadaki rolü hakkında sorular ortaya çıkar. Teknoloji ilerledikçe, yapay zekâ tarafından üretilen diyalogu değerlendirmek için kullanılan retorik yaklaşımların da gelişmesi ve film anlatılarında izleyici algısının ve kültürel bağlamın önemini yansıması gerekmektedir.

Yapay zekâ tarafından formüle edilen konuşmalar alanını araştırırken, kapsamlı bir inceleme gerektiren çeşitli engeller ve etik temalı hususlar da ortaya çıkmaktadır. Yapay zekânın insanların konuşma tarzlarını taklit etme ve sürükleyici konuşmalar yapma becerisi, insan yapımı ve makine yapımı metinler arasındaki ayrımları bulanıklaştırmakta ve gerçek ile yapay zekâ kaynaklı içeriği birbirinden ayırmada kayda değer sorunlara neden olmaktadır. Ayrıca, veri gizliliği, yapay zekâ tarafından oluşturulan senaryoların mülkiyeti ve kişiselleştirilmiş sohbetler yoluyla izleyici görüşlerinin olası çarpıtılması konusunda ahlaki ikilemler ortaya çıkmaktadır (Dubber vd., 2020).

Yazarlar, yapay zekânın avantajlarını kullanmayı ve senaryo yazımında kendi bireysel seslerini korumayı dengelemenin bir yolunu bulmalıdır. Yapay zekâ tarafından üretilen metinler, insan yazarların genellikle sağladığı incelikten yoksun kalırsa, karakter gelişimi ve diyaloglarının önemli retorik bileşenleri risk altında olabilir. Bu nedenle, sinema teknolojik gelişmelerle ilerledikçe, sektör oyuncularının yapay zekâ tarafından yazılan diyaloglardaki retorisi yakından incelemeleri ve üretilen hikâyelerin insan duygularını ve kültürel zenginliği yansıtmalarını sağlamaları hayati önem taşımaktadır (Lefebvre, 2000). Bu anlamda sinemanın geleceği, yapay zekâ araçlarının insan yaratıcılığıyla etkili bir şekilde harmanlanmasına ve hikâye anlatımında retorinin rolüne ilişkin bir tartışmanın sürdürülmesine bağlıdır. Algoritmalar, diyalog ve retorik uygulama arasındaki ilişki, bunların senaryo yazımı ve anlatı özgünlüğü üzerindeki etkilerine daha yakından bakmayı gerektirmektedir. Algoritmalar mevcut verilere dayalı diyaloglar oluştururken, klişeleri istemeden de olsa güçlendirebilir ve insan yazarların genellikle dâhil ettiği duygusal derinliği azaltabilir. Filmlerde mizah, ironi ve duygusal derinliğin farklı kullanımları çeviride hatalara yol açabilir ve bu da yapay zekânın iyi bir hikâye anlatımı için gereken kültürel karmaşıklıkları ele alma becerisi konusunda endişeleri artırır.

3. Yöntem

Bu çalışmaya ilişkin yöntem arayışında daha önce yapılan özellikle Türkçe bir çalışmaya rastlanmamıştır fakat yöntemin oluşturulmasında belirli bir düşünce yönelimi oluşmuştur. Neuman ve diğerleri (2023, s. vii) yapay zekânın, metinleri ve kültürel eserleri yorumlamada hümanistler için oldukça değerli olduğunu, çünkü yalnızca metin analizinde nesnellığı artırmakla kalmayıp aynı zamanda kişisel görüşleri teşvik etmenin öznel önyargısını ortadan kaldıran ve böylece daha verimli ve tarafsız yorumlara olanak tanıyan sezgisel bir araç olarak hizmet ettiğini belirtmiştir. Ayrıca Neuman ve diğerlerine göre (2023, s. 2-11) hermenötik / hermeneutik / yorumsamacı yapay zekâ, metinlerle diyalog kurarak, ilk bakışta görülemeyen daha derin anlam seviyelerini ortaya çıkarabilir ve yorumlayıcının -bir kedinin Batı kültüründe evcil bir arkadaş olarak görülmesi ve başka bir yerde kutsal bir hayvan olarak görülmesi gibi işaretlerin anlaşılmasına rehberlik etmede kritik olan- edebi göstergebilimin ana hedefleri olarak modern zaman hikâyelerinde bulunanlar gibi geleneksel yapıları takip eden anlatı metinleriyle nasıl kesiştiğini ortaya çıkarabilir. Dolayısıyla bu çalışmadaki metinler arasındaki değişimin analizinde retorik kavramı bağlamında yorumsamacı bir yaklaşım oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmada yapay zekânın diyalog oluştururken Türkçe ve İngilizce dillerinde retorisi nasıl biçimlendirdiğine ilişkin bir inceleme yapılacağı için öncelikle yapay zekânın hangi tür sahneler için diyalog oluşturacağına ilişkin bir sınırlılık belirlenmiştir. Çalışmaya ilişkin herhangi bir örnek çalışma olmadığından çalışma için yazılması istenen sahneler, yazarın, film öykülerine ilişkin daha genel olabileceğini düşündüğü sahnelerin seçilmesinin uygun olacağı görüşüyle belirlenmiştir. Bu sahneler filmlerde daha çok karşılaşıldığı düşünülen ve aynı zamanda her iki dilde üretilen filmlerde de karşılaşılabileceği düşünülen sahnelerle sınırlandırılmıştır. Bu sahneler; tanışma sahnesi, ayrılık sahnesi, dört kişilik bir ailenin akşam yemeği sahnesi ve üç yakın arkadaşın fikirlerini paylaştığı sahneler olarak belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan yapay zekâ aracı olarak bir konuşma robotu olan ChatGPT seçilmiştir. ChatGPT'nin seçilme nedeni ise sözlü kültürde en yaygın ve popüler olarak adı geçen yapay zekâ özellikli konuşa robotu olmasıdır. Çalışmanın verilerinin oluşması için öncelikle ChatGPT'ye her iki dilde de belirlenen sahneler için diyalog yazması istenmiştir. Sonrasında ise ChatGPT'nin kendi oluşturduğu sahneleri retorik diyaloglarla tekrar yazması istenmiştir. ChatGPT'nin oluşturduğu retorik bilgisi verilmeden oluşturduğu ilk diyaloglar ile retorik içermesi istenen ikinci diyaloglar arasındaki farklar, sahnenin akışı ile ilgili olarak tartışılarak; ChatGPT'nin bir yapay zekâ uygulaması olarak retorisi sahnelerdeki diyaloglara nasıl uyguladığı yorumlanmaktadır. Ayrıca, ChatGPT'nin diyalogları değiştirirken iki dil arasında nasıl farklar oluşturduğu ve hangi dil üzerinde daha fazla değişim olduğu da inceleme yapılırken dikkate alınmıştır. Oluşturulan diyalogların hepsi Türkçe sekiz ve İngilizce sekiz olmak üzere 16 sahne içerdiğinden bu çalışma içerisinde paylaşılması çok uzun bir örnek sıralaması oluşturacağından, bulgular ve yorumlama kısmında öne çıkan noktalar diyalog örnekleriyle yorumlanmıştır.

4. Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu bölümünde yapay zekâ ile oluşturulan diyaloglar, belirlenen sahnelerin konularına ve oluşturulan dilin türüne göre sınıflandırılarak retorik öncesi ve sonrası biçiminde tablolastırılmıştır.

4.1. Türkçe diyaloglar

Türkçe oluşturulan diyaloglar sırasıyla tanışma sahnesi, ayrılık sahnesi, aile yemeği sahnesi ve üç arkadaşın sohbet sahnesi başlıklarıyla yorumlanmıştır.

4.1.1. Tanışma sahnesi

ChatGPT tarafından tanışma sahnesi ile ilgili oluşturulan diyaloglar Tablo 1’de verilmiştir. Retorik öncesi diyalog, basit bir iletişim yapısıyla başlar. Ayşe, yalnızca kalemını istemekle yetinir ve bu durum, diyalogun yüzeysel kalmasına neden olur.

Tablo 1. Türkçe tanışma sahnesi diyalogları

Retorik Öncesi Diyalog	Retorik Sonrası Diyalog
AYŞE: Affedersiniz, kalemim masanıza kadar yuvarlanmış.	AYŞE: Affedersiniz, kalemim masanıza kadar yuvarlanmış. Bu kalemi geri alabilir miyim, yoksa yeni bir hikâye mi yazmak istersiniz?
ALİ: Tabii, buyurun. Yeni kitap mı yazıyorsunuz?	ALİ: Elbette, buyurun. Bir kalemin hikâyesi mi, yoksa yazarın kalemi mi daha ilgi çekici sizce?
AYŞE: Keşke! Ashında yaymevi için bir kitabın düzenlemelerini yapıyorum. Bu sessiz kafe tam da ihtiyacım olan yer.	AYŞE: Bence her ikisi de kendi içinde büyüleyici. Belki bir yazarın kalemiyle yazdığı hikâye, kalemin kendisinden daha çok konuşur. Bu arada ben Ayşe. Kitapların dünyasından bir gezgin diyebiliriz.
ALİ: Ben de burada çalışmayı seviyorum. Grafik tasarımı yapıyorum, sessizlik gerçekten ilham verici oluyor. Ben Ali bu arada.	ALİ: Memnun oldum Ayşe, ben de Ali. Grafik tasarımcıyım, ama her tasarımın bir hikâye anlattığına inanırım. Sizce de tasarımlar kelimeler kadar etkili olabilir mi?
AYŞE: Memnun oldum Ali, ben de Ayşe. Kitaplarla çalışmak her zaman eğlenceli ama bazen biraz yalnız hissettirebiliyor. Belki arada bir sohbet iyi gelir.	AYŞE: Kesinlikle. Görsellerin gücü, bazen kelimelerin ötesine geçer. Bir resim bin kelimeye bedelse, iyi bir tasarımın etkisini kim inkâr edebilir? Peki, burada çalışmayı mı tercih ediyorsunuz?
ALİ: Kesinlikle katılıyorum. Biraz mola vermek her zaman iyidir. Ne tür kitaplarla çalışıyorsunuz?	ALİ: Evet, bu kafenin sessizliği ilham verici. Siz de burada sık sık çalışıyor musunuz? Yaymeviniz için mi yoksa kendi projeleriniz için mi?
AYŞE: Çoğunlukla edebiyat ve kurgu. Bugün elime geçen kitap genç bir yazarın ilk romanı. Gerçekten umut verici görünüyor.	AYŞE: Yaymevi için. Bugün elimde genç bir yazarın ilk romanı var. Onun kelimeleriyle dünyasını keşfetmek çok heyecan verici. Peki ya sizin işleriniz? Bir grafik tasarımcının en büyük ilham kaynağı nedir?
ALİ: Harika! Belki bir gün kapak tasarımı için birlikte çalışırız. Kitap kapakları tasarlamak benim için en keyifli işlerden biri.	ALİ: Doğa, müzik, insanların hikâyeleri... Her şey bir ilham kaynağı olabilir. Tasarım yaparken, bazen bir çizimin görsel karşılığını bulmaya çalışırım. Sizce bir kitabın kapağı, içeriği kadar önemli midir?
AYŞE: Neden olmasın? Belki yaymevine seni öneririm. Kendi projelerinde de çalışıyor musun?	AYŞE: Kesinlikle. İlk izlenim her zaman önemlidir. Bir kitap kapağı, okuyucuyu içeriğe davet eden bir kapıdır. Belki bir gün sizin tasarladığınız bir kapakla karşılaşırım. Birlikte çalışmak ilginç olurdu, değil mi?
ALİ: Evet, ara sıra kendi çizimlerimi ve dijital sanat eserlerimi de yapıyorum. Sosyal medyada paylaşıyorum, epey ilgi görüyor.	ALİ: Neden olmasın? Bir kitabın kapak tasarımını yapmak, onun ruhunu görselleştirmek demektir. Belki bir gün sizinle bu konuda işbirliği yaparız. Peki, sizin favori türünüz nedir? Hangi türde kitaplar sizi en çok etkiler?
AYŞE: Çok güzel! Seni mutlaka takip etmeliyim. Belki iş çıkışında birlikte kahve içer ve daha fazla sohbet ederiz?	AYŞE: Edebiyat ve kurgu. Her hikâyede farklı bir yaşam, farklı bir bakış açısı var. İnsanların hayal dünyasında gezinmek inanılmaz bir deneyim. Sizce de grafik tasarım, bir tür hikâye anlatıcılığı değil mi?
ALİ: Harika bir fikir. Numaramı vereyim, işin bitince bana mesaj atarsın.	ALİ: Kesinlikle. Her tasarım bir mesaj, bir hikâye taşımalıdır. Belki iş çıkışında birlikte kahve içer, daha fazla sohbet ederiz. Ne dersiniz?
AYŞE: Olur, ben de numaramı vereyim. Görüşmek üzere Ali.	AYŞE: Çok iyi olur. Numaramı vereyim, işim bittiğinde haberleşiriz. Belki de yeni hikâyeler keşfederiz birlikte.
ALİ: Görüşmek üzere Ayşe. Çalışmalarında başarılar.	ALİ: Harika fikir. Ben de numaramı vereyim. Görüşmek üzere Ayşe.
	AYŞE: Görüşmek üzere Ali. Çalışmalarında başarılar.

Bu aşamada, karakterler arasında sınırlı bir konu yelpazesi bulunmaktadır; konuşma, esasen bir nesne etrafında dönmektedir. Ayşe'nin kalemını istemesi, diyalogun derinleşmesine olanak tanımaz ve bu da iletişimde bir kısıtlama yaratır. Ayrıca, karakterler arasındaki ilişki oldukça yüzeyseldir. Tanışma ve sıradan bir sohbet çerçevesinde kalındığı için, aralarındaki bağ gelişmemiştir. Sorular da genellikle doğrudan ve basit olup, derinlikten yoksundur. Bu durum, iletişimin yalnızca bilgi aktarımına dayalı bir şekilde ilerlemesine neden olur. Retorik sonrası diyalog ise, belirgin bir derinlik kazanarak gelişir. Ayşe, kaleminin

hikâyesini sorgularken, bu durum diyalogu daha ilgi çekici hale getirir. İletişim, daha düşünceli ve katmanlı bir yapıya bürünür. Bu aşamada, diyalogun konu yelpazesi de genişler; kitap, grafik tasarım, ilham kaynakları ve iş birliği gibi çeşitli temalar tartışılmaktadır. Karakterler, birbirlerinin ilgi alanları ve mesleki deneyimleri hakkında daha fazla bilgi paylaşarak, güçlü kişisel bağlantılar kurar. Bu bağlamda, Ayşe ve Ali'nin etkileşimleri, yalnızca bir tanışma olmaktan çıkarak daha samimi bir ilişkiye dönüşmektedir. Soruların da derin anlamlar taşıdığı görülmektedir; Ali'nin "Sizce bir kitabın kapağı, içeriği kadar önemli midir?" sorusu, diyalogu interaktif hale getirirken bir tartışma başlatmaktadır. Bu retorik yaklaşım, iletişimin yalnızca bilgi aktarımına değil, aynı zamanda anlamlı bir hikâye oluşturma ve derin bir bağ kurma sürecine dönüştüğünü gösterir.

Retorik olmayan diyaloglar, içerik ve duygular üzerine odaklanırken, retorik diyaloglar genellikle daha yapılandırılmış ve ikna edici bir amaca hizmet eder. Retorik olan diyaloglarda Ayşe'nin yayınevi işlerinden kendi projelerine ve Ali'nin doğadan, müzikten ve insan hikâyelerinden aldığı ilham belirtileri, diyalogların işlevselliği ve içtenliği üzerine düşündürücü bir perspektif sunar. Ayşe ve Ali arasındaki karşılıklı sohbeti retorik açıdan ele alarak, kelimelerin ve tasarımın nasıl etkileşim içinde olduğunu görebiliriz. Bundan dolayı, retorik diyaloglar sadece iletişimi değil, aynı zamanda duyguları ve düşünceleri de içeren bir etkileşimi temsil eder. Olumsuz olarak, ChatGPT, soyut duygular üzerinden ve genellikle soru cümleleriyle retorik diyalogların genelini yapılandırmıştır.

4.1.2. Ayrılık sahnesi

ChatGPT, ayrılık sahnesi ile ilgili Tablo 2'de yer alan diyalogları oluşturmuştur.

Tablo 2. Türkçe ayrılık sahnesi diyalogları

Retorik Öncesi Diyalog	Retorik Sonrası Diyalog
ELİF: Murat, bu böyle daha fazla devam edemez.	ELİF: Murat, bu böyle daha fazla devam edebilir mi?
MURAT: Ne demek istiyorsun Elif?	MURAT: Ne demek istiyorsun Elif, neyi devam ettiremeyiz?
ELİF: Biz... biz artık eskisi gibi değiliz. Bunu sen de biliyorsun. Sürekli tartışıyoruz, birbirimizi incitiyoruz.	ELİF: Eskisi gibi miyiz sence? Sürekli tartışırken, birbirimizi incitirken, bu sevgi yeterli mi?
MURAT: Ama biz birbirimizi seviyoruz, Elif. Bu yeterli olmalı.	MURAT: Biz birbirimizi seviyoruz, bu yeterli değil mi?
ELİF: Bazen sevgi yeterli olmuyor, Murat. Sevgi, saygı ve anlayışla birlikte olmalı. Biz bunu kaybettik.	ELİF: Sadece sevgi yeterli olabilir mi? Saygı ve anlayış olmadan sevgi ne işe yarar?
MURAT: Elif, bunu düzeltebiliriz. Sadece biraz daha çaba göstermemiz gerekiyor.	MURAT: Peki, biz bunu düzeltemez miyiz? Biraz daha çaba göstermemiz gerekmiyor mu?
ELİF: Çok denedik. Gerçekten çok denedik ama her seferinde daha kötüye gidiyoruz. Ben artık kendimi kaybolmuş hissediyorum bu ilişkide.	ELİF: Daha ne kadar denemeliyiz, Murat? Kaç kez daha denemek bizi kurtaracak?
MURAT: Peki, ne yapmamı istiyorsun? Gitmemi mi?	MURAT: Gitmemi mi istiyorsun, gerçekten bunu mu düşünüyorsun?
ELİF: Evet. Belki de birbirimize zaman tanımalıyız. Belki de ayrı kalmamız en iyisi olacak.	ELİF: Ayrı kalmak en iyisi değil mi? Birbirimize zaman tanımak, kendimizi yeniden bulmak en doğrusu olmaz mı?
MURAT: Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?	MURAT: Bunu gerçekten mi düşünüyorsun Elif, ayrılmamız mı gerektiğine inanıyorsun?
ELİF: Evet, düşünüyorum. Kendimizi yeniden bulmamız için buna ihtiyacımız var. Senin de benim de.	ELİF: Evet, bunu düşünüyorum. Kendimizi yeniden bulmak için başka çaremiz var mı?
MURAT: Tamam, Elif. Eğer bu senin için en iyisiyse, buna saygı duyarım. Ama bil ki, seni hep seveceğim.	MURAT: Eğer bu senin için en iyisiyse, buna nasıl karşı çıkabilirim? Ama bil ki, seni hep seveceğim.
ELİF: Ben de seni hep seveceğim, Murat. Umarım bir gün ikimiz de mutlu oluruz.	ELİF: Seni hep seveceğimi biliyorsun, değil mi? İkimiz de mutlu olmayı hak etmiyor muyuz?
MURAT: Hoşça kal, Elif.	MURAT: Hoşça kal, Elif. Bu son mu olacak?
ELİF: Hoşça kal, Murat.	ELİF: Hoşça kal, Murat. Bu son olsa bile, unutulacak mı?

Retorik öncesi diyaloglarda, ikilinin ilişkisinde yaşanan sorunları ifade etme biçimleri net ve samimidir, duygularını doğrudan ifade ederler. Diğer yandan, retorik diyaloglar daha dolaylı ve süslü bir dil kullanarak iletişim kurmaya yöneliktir. Özellikle Murat'ın bazı cümlelerinde bu retorik kullanım dikkat çekmektedir. Elif ve Murat arasındaki diyalog incelendiğinde, retorik olmayan iletişimin samimiyet ve doğruluk yönünden daha etkili olduğu görülmektedir. Ayrıca, Elif'in kararlı ve açık ifadelerinin ilişkiye dair gerçekçi bir tablo sunmaya yardımcı olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, retorik bazen duyguların net bir şekilde ifade edilmesinin önüne geçebileceğini de göstermektedir. Anlaşılır bir retorik diyalog, içerik açısından zenginleştirilmiş ve çözüm odaklı olmaya yönelik bir iletişim biçimidir. Buradaki asıl fark, retorik diyaloglarda konuşmacının dil ve argümanlarıyla kendini ikna edici bir şekilde ifade etme becerisidir. Elif ve Murat'ın diyalogundaki örnekte olduğu gibi, retorik olmayan diyalogları sade ve doğrudan olarak

nitelerken, retorik diyalogları ise konuşmacının stratejik bir şekilde duyguları ve mantığı kullanarak dinleyiciyi etkilemeye çalıştığını belirtir.

Retorik sonrası diyalogda, bu yüzeysel ifade biçimi daha derin ve sorgulayıcı bir şekle bürünmektedir. Elif'in "bu böyle daha fazla devam edebilir mi?" gibi retorik sorularla ilişkiyi ve kendisini sorgulaması, diyalogu daha anlamlı hale getirir. Bu dönüşüm, Elif ve Murat arasındaki tartışmayı daha duygu yüklü ve içsel bir keşfe dönüştürür. Aynı zamanda Murat'ın soruları ve cevapları da daha dikkat çekici bir üslupla, ikilemleri derinleştirir. Örneğin, Elif'in sevgiye yönelik "Sadece sevgi yeterli olabilir mi?" gibi bir soruyla, ilişkinin tek bir duyguya bağlı olamayacağını vurgulaması, duygusal bir karmaşayı ve ilişkiyi kurtarma çabasını daha dramatik hale getirir. Böylece bu retorik sonrası diyalog, iki karakterin de ilişkilerini yeniden değerlendirdiği ve duygusal olarak kendileriyle hesaplaştığı bir içsel yolculuğa dönüşür. Bu dönüşüm, ilişkinin sona ermesinin yalnızca bir karar olmadığını, aynı zamanda iki karakterin de bir kendini keşfetme sürecine girdiğini gösterir. Retorik sonrası diyalog, çiftin karşılıklı duygu ve değerlerini sorgulama yoluyla ayrılığı daha anlamlı ve samimi bir bağlam içinde ele alarak, ilişkinin derin bir çözümlemesini yapmaktadır.

4.1.3. Aile yemeği sahnesi

ChatGPT ile oluşturulan Türkçe aile yemeği sahnesi diyalogları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Türkçe aile yemeği sahnesi diyalogları

Retorik Öncesi Diyalog	Retorik Sonrası Diyalog
AYŞE: Yemekler hazır. Herkes elini yıkadı mı?	AYŞE: Bu güzel yemekler için kimler ellerini yıkadı bakalım?
ALİ: Evet anne, ellerim tertemiz!	ALİ: Ellerim tertemiz, anne! Kim yemekleri sabırsızlıkla bekliyor sanıyorsunuz?
ZEYNEP: Ben de yıkadım, anne.	ZEYNEP: Ben de yıkadım, anne. Hangi genç, sosyal medyaya bu kadar bağlıyken yemek öncesi el yıkamayı unutabilir ki?
MURAT: Harika, o zaman hep birlikte başlayalım. Bugün ne var menüde?	MURAT: Harika, o zaman hep birlikte başlayalım. Peki bugün menümüzde neler var, Ayşe?
AYŞE: Bugün sebzeli tavuk ve yanında pilav yaptım. Ayrıca salata da var. Herkesin sevdiği bir şeyler var yani.	AYŞE: Bugün sebzeli tavuk ve yanında pilav var. Salata da cabası. Herkesin sevdiği bir şeyler bulunmaz mı burada?
ALİ: Tavuk mu? Yaşasın!	ALİ: Tavuk mu? Yemek seven küçük bir çocuk başka ne isteyebilir ki?
ZEYNEP: Tamam, fena değil.	ZEYNEP: Tamam, fena değil. Hangi genç kız, annesinin yemeklerine burun kıvrabilir ki?
MURAT: Zeynep, bugün okul nasıldı? Yeni projelerden bahsetmiştin.	MURAT: Zeynep, bugün okul nasıldı? Hangi proje, seni bu kadar düşündürüyor?
ZEYNEP: İyiydi. Proje için araştırma yapmamız gerekiyor. Ama çok zor değil.	ZEYNEP: İyiydi. Proje için araştırma yapmamız gerekiyor. Ancak bu genç kızın altından kalkamayacağı bir şey mi sanıyorsunuz?
AYŞE: Ne üzerine bu proje?	AYŞE: Ne üzerine bu proje? Hangi konu, seni bu kadar meşgul edebilir ki?
ZEYNEP: Sosyal medyanın gençler üzerindeki etkileri üzerine. İlginç olacak sanırım.	ZEYNEP: Sosyal medyanın gençler üzerindeki etkileri üzerine. İlginç olmayacak mı sizce de?
ALİ: Ben de bugün resim dersinde bir gemi çizdim! Öğretmenim çok beğendi.	ALİ: Ben de bugün resim dersinde bir gemi çizdim! Hangi öğretmen, böyle güzel bir gemiyi beğenmez ki?
MURAT: Aferin oğlum. Bize de gösterir misin sonra?	MURAT: Aferin oğlum. Peki bize de gösterir misin sonra? Hangi baba, oğlunun ekranını görmek istemez ki?
ALİ: Tabii ki! Yemekten sonra gösteririm.	ALİ: Tabii ki! Yemekten sonra göstereceğim. Hangi çocuk, babasına çizimlerini göstermek istemez ki?
AYŞE: Hepinizle gurur duyuyorum. Şimdi herkes tabağını doldursun ve afiyetle yiyelim.	AYŞE: Hepinizle gurur duyuyorum. Peki, herkes tabağını doldurup bu güzel yemekleri afiyetle yiyecek mi?
MURAT: Ayşe, hafta sonu için bir planımız var mı? Biraz ailece vakit geçirsek güzel olur.	MURAT: Ayşe, hafta sonu için bir planımız var mı? Hangi aile, birlikte vakit geçirmeyi istemez ki?
AYŞE: Evet, çocuklar için bir sürprizim var aslında. Hep birlikte bir pikniğe gitmeye ne dersiniz?	AYŞE: Evet, çocuklar için bir sürprizim var aslında. Hep birlikte bir pikniğe gitmeye ne dersiniz? Hangi çocuk, bir piknik fikrine hayır diyebilir ki?
ALİ: Piknik mi? Harika olur!	ALİ: Piknik mi? Hangi çocuk, böyle bir şeye hayır der ki?
ZEYNEP: Tamam, fena bir fikir değil.	ZEYNEP: Tamam, fena bir fikir değil. Hangi genç kız, doğayla buluşmayı sevmez ki?
MURAT: Güzel. O zaman hafta sonu için planımız hazır. Şimdi şu harika yemeklerin tadını çıkaralım.	MURAT: Güzel. O zaman hafta sonu için planımız hazır. Şimdi şu harika yemeklerin tadını çıkaralım. Hangi aile, birlikte güzel bir yemeğin tadını çıkarmak istemez ki?

Retorik öncesindeki diyalog, geleneksel bir aile yemeği sahnesi çerçevesinde gelişir Ali, Ayşe, Murat ve Zeynep'in aile yemeği sırasındaki samimi diyalogları, ailenin birlikte geçirdiği zamanın değerini ve karşılıklı sevgi ve destek dolu ilişkilerini ön plana çıkarmaktadır. Aile yemeği sahnesi, retorik olmayan diyaloglarda genellikle güven, sevgi ve takdir duygularının üstün olduğunu ortaya koymaktadır. Ailenin birliğini ve desteğini vurgulayan iletişim biçimleri dikkat çekicidir. Çocuklarının başarılarıyla gurur duyan Ayşe, ailece yapılacak piknik sürpriziyle birlikte anlamlı bir zaman geçirme niyetini ifade ederken, Murat'ın yemeğin lezzetine olan vurgusu da aile ilişkilerindeki olumlu tonu pekiştirmektedir. Bu bağlamda, retorik olmayan diyalogların aile içi iletişimdeki önemli bir rol oynadığı ve aile birliğini güçlendirdiği anlaşılmaktadır. Aile üyeleri arasında basit bir iletişim vardır; yemek hazırlığı, el yıkama ve yemeklerin içeriği hakkında konuşmalar yapılır. Murat'ın kızına "okul nasıldı?" diye sorması, Ayşe'nin yemek menüsünü açıklaması gibi sıradan ifadeler, bir aile yemeği için yeterli olsa da duygu ya da eğlence unsuru açısından sınırlı kalır.

Retorik sonrasında Ayşe'nin çocukları yemeğe çağırma diyalogu, daha canlı ve etkileyici hale gelmiştir. Ayşe'nin "Bu güzel yemekler için kimler ellerini yıkadı bakalım?" ifadesi, sıradan bir soruyu mizahi ve ilgi çekici bir hale dönüştürür. Murat'ın her bir aile bireyi ile iletişimini sürdürürken kullandığı retorik sorular, aile bireyleri arasında sıcak bir bağ oluşturur. Ayrıca Zeynep'in projesi ya da Ali'nin resim dersi hakkında konuşmalar, sadece bilgi vermek yerine karakterlerin kişisel özelliklerini ve mizahi yanlarını da ortaya çıkarır. Yemek sonrası yapılan piknik planı ise aileyi bir arada tutma arzusunun ve birlikte keyifli vakit geçirme isteğini güçlendirir. Bu retorik dönüşüm, yemek diyalogunu yalnızca bir etkileşim olmaktan çıkarıp, aile üyeleri arasındaki sıcak bağı güçlendiren ve onların kişilik özelliklerini açığa çıkaran bir anlatı formuna dönüştürür. Mizahi dil kullanımı ve retorik sorular, karakterlerin eğlenceli ve içten bir aile atmosferinde bulunduğu bir ortamı pekiştirir.

4.1.4. Üç arkadaşın sohbet sahnesi

ChatGPT ile oluşturulan Türkçe üç arkadaşın sohbet sahnesi diyalogları Tablo 4'te yer almaktadır. Retorik öncesindeki diyalogda karakterler, samimi ve doğrudan bir dil kullanır. Ayşe, iş yoğunluğu ve artan baskıdan şikâyet ederken, Burak ve Cem de kendi hayatlarındaki zorlukları paylaşarak bu şikâyete katılırlar. Bu anlatımda, karakterlerin sıkıntılarını ifade etme şekilleri oldukça basit ve durum odaklıdır. Herkes kendini ifade eder ancak; düşünceler çoğunlukla sadece problem odaklıdır; çözüm önerileri de sıradan günlük ifadelerle sınırlı kalmaktadır. Retorik sonrasında ise karakterlerin kendilerini ifade etme biçimleri daha derinlikli ve simgesel bir hâl alır. Örneğin, Ayşe'nin iş yoğunluğunu "hayat bazen bizi adeta bir okyanusun ortasında tek başına yüzmüş gibi hissettiriyor" gibi metaforlarla anlatması, durumu daha dramatik ve içsel bir hale getirir. Böylece, Ayşe'nin yaşadığı stres yalnızca bir iş baskısı değil, daha büyük bir yaşam mücadelesi olarak betimlenir. Burak ve Cem'in de sıkıntılarını paylaşırken benzer metaforik ve derin anlam taşıyan ifadeler kullanmaları, aralarındaki iletişimi güçlendirir. Bu yaklaşım, yalnızca sıkıntılardan bahsedilen bir diyalogdan ziyade, bireylerin kendilerini ifade ederken karşılıklı destek bulduğu bir empati alanı yaratır. Bu dönüşümle, diyaloglar daha anlamlı ve kolektif bir hale gelmiştir. Retorik sonrası versiyonda, karakterlerin duygu dünyaları daha belirgin şekilde ortaya konulmakta ve arkadaşlık ilişkilerindeki destekleyici tutum daha da vurgulanmaktadır. Basit bir "sıkıntı paylaşımı"nın ötesinde, hayat mücadelesinin bireyleri bir araya getirdiği ve dayanışma içinde olmalarının önemi anlatılmıştır.

Retorik diyaloglar daha fazla duygusal ve manipülatif boyutlara sahip olabilirken, retorik olmayan yaklaşımlar daha samimi, doğal ve doğrudan iletişimi teşvik etmektedir. Bu analiz, kişiler arasındaki etkili iletişimin sadece retorik değil, aynı zamanda retorik olmayan yönlerini de içermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, doğrudan ve samimi iletişim tarzlarının, sağlıklı diyalogları güçlendirdiği unutulmamalıdır. Anlamı ve etkisi genellikle göz ardı edilen retorik diyaloglar, iletişim sürecinde önemli bir rol oynar. Ayşe, Burak ve Cem'in diyalogları incelendiğinde, retorikğin etkili iletişim ve ikna süreçlerinde nasıl kullanılabileceği açıkça görülmektedir. Retorik diyaloglar, kişisel deneyimlerin paylaşılmasıyla duygusal bir bağ kurma yolunu açarak, iletişimde derinlik ve samimiyet oluşturabilir. Bu bağlamda, Cem'in yaşadığı stresi anlatırken kullandığı duygusal ton ve vurgular, dinleyiciler üzerinde etkili bir iletişim sağlayabilir. Ayrıca, Burak'ın önerilerinde kullandığı olumlu söylem ve heyecan, diğerlerini motive ederek çözüm odaklı düşüncelerini teşvik edebilir. Retorik diyaloglar, duygusal ve bilişsel düzeyde etkileşim kurmayı sağlayarak, iletişim sürecindeki anlayışı ve etkileşimi derinleştirebilir.

Tablo 4. Türkçe üç arkadaşın sohbet sahnesi diyalogları

Retorik Öncesi Diyalog	Retorik Sonrası Diyalog
AYŞE: Gerçekten, bazen her şey üstüme üstüme geliyor gibi hissediyorum. İş yerinde sürekli yeni projeler, bitmeyen toplantılar... Bir ara nefes almayı bile unuttum sanırım.	AYŞE: Değerli dostlarım, hayat bazen bizi adeta bir okyanusun ortasında tek başına yüzmüş gibi hissettiriyor, değil mi? İşte o anlardan birindeyim. Yoğun iş tempom, süregelen toplantılar... Nefes alacak fırsatım bile kalmadı sanki.
BURAK: Anlıyorum seni, Ayşe. Ben de son zamanlarda öyleyim. İş yoğunluğu yetmezmiş gibi, bir de evdeki sorunlar eklenince iyice bunalıyorum. Geçen gün oğlum okulda kavga etmiş. Okuldan çağırıldılar, çok utandım.	BURAK: Ayşe, muhteşem bir noktaya değindin. Gerçekten de, yaşamın getirdiği yükler bazen bizi ezici bir duvarın önünde bırakıyor. Benim de benzer bir durumum var. İş stresiyle birlikte, aile içindeki sorunlar da cabası. Geçen gün oğlum okulda bir kavgaya karıştı, bu durum beni oldukça üzdü.
CEM: Burak, çocuklar işte. Hepimizin başına geliyor. Ama ben de sizin kadar sıkıntılıyım. Yeni bir işe başladım ve patron çok zor biri. Ne yapsam memnun olmuyor, sürekli baskı yapıyor. Gerçekten dayanacak gücüm kalmadı.	CEM: Değerli dostlarım, sizin bu ifadeleriniz gerçekten yüreklerle dokunuyor. Ben de sizin gibi bir dönemden geçiyorum. Yeni bir işe başladım ve patronum oldukça zorlayıcı biri. Hiçbir çabayı yeterli görmüyor, sürekli baskı altında hissediyorum kendimi. Artık dayanma gücüm tükeniyor.
AYŞE: Galiba hepimiz aynı durumdayız. Ama ne yapabiliriz ki? İş, sorumluluklar, hayatın kendisi... Hepsini bir arada çok ağır geliyor bazen.	AYŞE: Gerçekten de, yaşamın getirdiği bu zorluklarla baş etmek gerçekten zorlayıcı olabiliyor. Peki, değerli dostlarım, sizce ne yapmalıyız? Bu yoğunlukla nasıl başa çıkabiliriz?
BURAK: Bence biraz ara vermeliyiz. En azından hafta sonları bir şeyler yapalım. Mesela doğaya çıkmak, birlikte zaman geçirmek... Ne dersiniz?	BURAK: Değerli dostlarım, belki de bir mola vermeliyiz. Hayatın telaşı arasında kendimize bir nefes alma fırsatı yaratabiliriz. Mesela, doğada bir hafta sonu kaçamağı yapmak, birbirimize destek olmak... Sizce bu fikir nasıl?
CEM: Güzel fikir aslında. Hem stres atarız hem de birlikte vakit geçirmiş oluruz. Belki kısa bir tatil bile ayarlayabiliriz.	CEM: Evet, sevgili dostlarım, Burak'ın önerisi gerçekten de dikkate değer. Stresle dolu günlerimizde, birlikte zaman geçirerek moral bulabiliriz. Belki de bir hafta sonu tatiline çıkabiliriz.
AYŞE: Evet! Bu gerçekten harika olur. Şöyle şehirden uzak bir yere gidip kafa dinleyelim. Biraz yürüyüş yaparız, temiz hava alırız. Hatta belki bir kamp bile yapabiliriz.	AYŞE: Değerli dostlarım, ne kadar güzel bir fikir! Şehir hayatının karmaşasından uzaklaşıp bir hafta sonu doğada vakit geçirmek, gerçekten de çok iyi gelecek. Birlikte yürüyüş yapmak, temiz havanın tadını çıkarmak... Belki de kamp ateşinin etrafında dostluklarımızı güçlendirebiliriz.
BURAK: Harika olur! Peki, ne zaman yapalım bu planı? Hepimizin uygun olduğu bir hafta sonu bulmamız lazım.	BURAK: Sevgili dostlarım, o zaman hemen plan yapalım. Kendimize bir hafta sonu kaçamağı ayarlayalım ve hayatın karmaşası içindeki bu kısa mola ile yenilenelim.
CEM: Hemen bir tarih belirleyelim. Şu an hepimizin biraz nefes almaya ihtiyacı var. Kendimize bu iyiliği yapalım.	CEM: Değerli dostlarım, şu an bir tarih belirleyelim ve bu kaçamağın planlarını yapalım. Hepimizin ruhunu dinlendirecek bu tatil kaçamağı, bize yeni bir nefes olacak.
AYŞE: Kesinlikle. O zaman, hadi takvimlerimize bakalım ve en kısa zamanda bu kaçamağı gerçekleştirelim. Hepimize iyi gelecek.	

4.2. İngilizce diyaloglar

İngilizce oluşturulan diyaloglar sırasıyla tanışma sahnesi, ayrılık sahnesi, aile yemeği sahnesi ve üç arkadaşın sohbet sahnesi başlıklarıyla yorumlanmıştır.

4.2.1. Tanışma sahnesi

ChatGPT ile oluşturulan İngilizce tanışma sahnesi diyalogları Tablo 5'te yer almaktadır. Retorik öncesi diyalog, Emily'nin Jack'e doğrudan ve basit bir soru sormasıyla başlar: "Is this seat taken?"¹ Bu ifade, iletişimin başlangıcında oldukça düz ve mekaniktir. Jack'in yanıtı ise kibar bir gülümsemeyle karşılık verilir, fakat diyalog genel olarak yüzeysel kalmaktadır. İkili arasındaki konu yelpazesi, esasen Jack'in yanıtıyla sınırlı kalır. Karakterlerin ilişkisi de henüz derinleşmemiştir; tanışma anında iki kişi arasında anlamlı bir bağ kurulmamakta, iletişim sadece yüzeysel bir bilgi alışverişine dayanmaktadır. Sorular, basit ve doğrudandır; bu durum, iletişimin derinliğini azaltmakta ve iki karakterin birbirleri hakkında daha fazla bilgi edinmelerine engel olmaktadır. Retorik sonrası diyalog, belirgin bir şekilde derinlik kazanarak gelişir. Emily, "Mind if I claim this empty seat..."² diyerek konuşmaya daha esprili ve samimi bir ton katmakta, Jack de bu esprili yanıtı karşılık vererek diyalogun sıcaklığını artırmaktadır. Bu aşamada, iletişim daha katmanlı hale gelir; ikili, ortamın kalabalığını ve karakterlerin burada bulunma sebeplerini tartışırken, diyalogun

¹ Bu yer dolu mu?

² Boş olan bu yeri kapmamda bir sakınca var mı?

konu yelpazesi de genişler. Karakterler arasındaki bağ, samimi ve mizahi bir dil kullanılarak güçlendirilmekte, bu da aralarındaki ilişkiyi derinleştirmektedir. Ayrıca, sorular artık yalnızca bilgi almakla kalmayıp, aynı zamanda karşılıklı etkileşimi teşvik eden, mizahi ve düşünceli bir yapıya dönüşmektedir. Örneğin, "Caffeine-fueled superhero?"³ sorusu, Emily'nin kendisini tanımlama biçimini daha eğlenceli hale getirirken, Jack'in "Stranger things have happened in coffee shops"⁴ ifadesi de durumu hafifleterek mizahi bir boyut kazandırmaktadır.

Tablo 5. İngilizce tanışma sahnesi diyalogları

Retorik Öncesi Diyalog	Retorik Sonrası Diyalog
Emily: Excuse me, is this seat taken?	Emily: [With a playful smirk] Mind if I claim this empty seat, or are you saving it for your imaginary friend?
Jack: [Looks up, offering a warm smile] No, it's all yours. Please, have a seat.	Jack: [Grinning] Ah, my imaginary friend canceled last minute. You're welcome to take the spot.
Emily: Thanks. It's hard to find a spot in here sometimes.	Emily: [Observing the crowded room] Quite the scene in here, isn't it? Is this your usual haunt?
Jack: Tell me about it. It's always packed around this time.	Jack: [Chuckling] Only when I'm in need of some background chaos to make my work seem more exciting. How about you?
Emily: So, what brings you here today? Working, studying, or just seeking refuge from the chaos outside?	Emily: [With a knowing look] Oh, you know, just trying to blend into the caffeinated masses while I tackle my to-do list. So, what's your story? Freelancer? Student? Secret agent?
Jack: [Chuckling] A bit of all three, I suppose. Trying to catch up on some work, but mostly using the chaos as an excuse to indulge in some good coffee. What about you?	Jack: [Playing along] Wouldn't you like to know? Let's just say I dabble in a bit of everything. And you? Caffeine-fueled superhero?
Emily: [Smirking] Oh, the usual - chasing deadlines and trying to stay caffeinated. But today, I think I might have found a new favorite spot.	Emily: [With a laugh] If only! Just your average overworked professional trying to save the world, one cup of coffee at a time.
Jack: [Raising an eyebrow] High praise for a coffee shop. What sets this one apart?	Jack: [With a smirk] Well, you've certainly found the right place for your heroics. This coffee shop could use a savior from the long lines and stale pastries.
Emily: [Glancing around] It's the vibe, you know? Comfortable yet vibrant. Plus, the coffee's not half bad.	Emily: [Raising an eyebrow] Are you implying I should don a cape and start fighting off the barista's evil twin?
Jack: [Nodding] Can't argue with that. So, are you a regular around here?	Jack: [Chuckling] Hey, stranger things have happened in coffee shops.
Emily: [Shrugging] Not yet, but I might just become one. How about you?	Emily: Well, Jack, it's been a pleasure meeting you. Perhaps our paths will cross again in this caffeine-fueled adventure we call life.
Jack: [Smiling] More of a sporadic visitor. But who knows, maybe that'll change.	Jack: [With a grin] Until then, Emily. May your coffee be strong and your deadlines be forgiving.
Emily: Well, it was nice meeting you...?	
Jack: Jack. And you are?	
Emily: Emily. Maybe I'll see you around, Jack.	
Jack: [With a smile] Count on it, Emily.	

Emily ve Jack'in konuşmasındaki retorik dışı ve retorik diyaloglar karşılaştırıldığında, incelikli bir analiz, konuşma dinamiklerindeki ilginç farklılıkları ortaya koymaktadır. Jack ve Emily arasında kahve dükkanında gerçekleşen etkileşim gibi diyaloglarla örneklendirilen retorik öncesi diyaloglar, muhatabı etkilemeyi amaçlayan stratejik dil seçimleri ve ikna edici tekniklerle karakterize edilen daha yapılandırılmış ve kasıtlı bir tarz sergiler. Retorik olmayan diyaloglar gerçek etkileşimler yoluyla sahiciliğe ve bağlantıya öncelik verirken, retorik diyaloglar sofistike dil stratejileri yoluyla ikna ve manipülasyona vurgu yapar. Emily ve Jack arasında kafede geçen diyalog, karakterler arasında bir yakınlık kurmak ve geliştirmekte olan bir bağa işaret etmek için mizah ve nüktenin incelikli bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. Bu dilsel oyunbazlık sadece eğlendirmeye değil, aynı zamanda bir yoldaşlık ve ortak deneyim duygusu yaratmaya da hizmet eder ve nihayetinde gelecekteki potansiyel etkileşimler için zemin hazırlamaktadır. Buna karşın, retorik olmayan diyaloglar, retorik araçların karmaşık katmanlarına yer vermeksizin doğrudan bilgi aktarmaya odaklanır. Retorik olmayan diyaloglar, en az süslemeyle bilgi aktarmaya odaklanarak kısıklık ve faydacılık eğilimi sergilemektedir. Buna karşılık, retorik diyaloglar metafor, mizah ve kişisel anekdotlar gibi dil araçlarının

³ Kafein yüklü süper kahraman?

⁴ Kahve dükkanlarında tuhaf şeyler olabiliyor.

incelikli bir etkileşimini sergileyerek muhatapların daha derin bir duygusal ve entelektüel düzeyde ilgisini çekmeye hizmet etmektedir.

4.2.2. Ayrılık sahnesi

ChatGPT tarafından oluşturulan İngilizce ayrılık sahnesi diyalogları Tablo 6'da yer almaktadır. Retorik öncesi diyalog, Emma'nın Jack'e "Can we talk?"⁵ şeklindeki basit bir ifade ile başlar. Bu ifade, iletişimin başlangıcında oldukça doğrudan ve sıradandır. Jack'in yanıtı da alışıldık olarak, "Sure. What's on your mind?"⁶ şeklindedir. Bu aşamada, diyalogun içeriği yüzeysel kalır ve ikili arasında belirgin bir bağ yoktur. Emma'nın "I think we need to break up"⁷ ifadesi, bir dönüm noktası olmasına rağmen, Jack'in "What? Why? What did I do?"⁸ gibi bir yanıt vermesi, durumu daha da yüzeysel hale getirir. Karakterler arasındaki ilişki, henüz derinleşmemiştir ve bu durum, iletişimi sınırlı hale getirir. Sorular genellikle doğrudan bilgi edinmeye yönelik olup, duygusal derinlikten yoksundur. Bu noktada, diyalog yalnızca yüzeysel bir sorun üzerine konuşmakla kalmakta ve gerçek duyguların ifadesini engellemektedir. Retorik sonrası diyalog ise, derinlik kazanarak gelişir. Emma, "The kind where we acknowledge the truth"⁹ diyerek iletişimi daha anlamlı bir hale getirir. Bu ifade, diyalogun sıcaklığını artırmakta ve konunun ciddiyetini vurgulamaktadır. İletişim artık daha katmanlı hale gelmiştir; Emma, ilişkilerinin sona erdiğini kabul etmekte ve bunu açıkça ifade etmektedir. İkili, ilişkilerinin sona erdiği gerçeğiyle yüzleşirken, sorular artık yalnızca bilgi edinmeye yönelik değil, aynı zamanda derin bir duygusal bağın ifadesine dönüşmektedir.

Tablo 6. İngilizce ayrılık sahnesi diyalogları

Retorik Öncesi Diyalog	Retorik Sonrası Diyalog
EMMA: Can we talk?	EMMA: Can we have a conversation?
JACK: Yeah, sure. What's on your mind?	JACK: What kind of conversation?
EMMA: I think... I think we need to break up.	EMMA: The kind where we acknowledge the truth.
JACK: What? Why? What did I do?	JACK: What truth are we talking about, Emma?
EMMA: It's not about what you did, Jack. It's... it's just not working anymore.	EMMA: The truth that perhaps our paths need to diverge.
JACK: But... but we've been together for two years. We can work through whatever it is, Emma. Please, don't do this.	JACK: Diverge? But why? What led us to this point?
EMMA: I've been thinking about this for a while, Jack. It's not fair to either of us to stay in a relationship that's lost its spark.	EMMA: It's not about the path we've traveled, Jack. It's about the destination we're heading towards.
JACK: Lost its spark... Is there someone else?	JACK: And where exactly do you think we're heading?
EMMA: No, Jack. There's no one else. It's just... I don't feel the same way anymore.	EMMA: Towards a place where our hearts no longer sync in harmony.
JACK: So, that's it? After everything we've been through, you're just giving up?	JACK: But can't we recalibrate, find our rhythm once more?
EMMA: I'm not giving up, Jack. I just think it's time for both of us to move on and find happiness elsewhere.	EMMA: Some melodies, no matter how beautiful, reach their crescendo and then fade into silence.
JACK: I can't believe this is happening.	JACK: So, what? We just accept defeat and walk away?
EMMA: I'm sorry, Jack. I never wanted to hurt you.	EMMA: We don't walk away, Jack. We walk towards new horizons, where the sun still promises warmth and the sky holds infinite possibilities.
JACK: Well, congratulations, Emma. You succeeded.	JACK: And what about us? What about the promises we made?
	EMMA: The promises were made in earnest, but even the most sincere vows must sometimes yield to the ebb and flow of life's currents.
	JACK: I see. So, this is it then?
	EMMA: This is our moment of truth, Jack. A bittersweet farewell to what once was, and an embrace of what may yet be.

Örneğin, Emma'nın "Some melodies ... reach their crescendo and then fade into silence"¹⁰ ifadesi, diyalogda duygusal bir derinlik katarken, Jack'in "So, this is it then?"¹¹ sorusu, ilişkilerindeki kaybı sorgulama çabasıdır. Bu değişim, karakterlerin aralarındaki bağı daha anlamlı hale getirirken, diyalogun retorik

⁵ Konuşabilir miyiz?

⁶ Tabi. Aklındaki nedir?

⁷ Sanırım ayrılmamız gerekiyor

⁸ Neden? Ne yaptım?

⁹ Gerçekleri kabul ettiğimiz türden

¹⁰ Bazen en güzel melodiler bile son bulur

¹¹ Yani, bu kadar mı?

yapısını güçlendirir. Jack'in uzlaşma ricalarında görüldüğü gibi retorik diyaloglar, dinleyiciyi istenen sonuca doğru yönlendirmek için sanatsal bir dil ve duygusal hitaplar kullanır. Jack'in duygusal bir dil kullanması ve geçmişte verdiği sözlere atıfta bulunması, Emma'yı tutumunu yeniden gözden geçirmeye ikna etmeyi amaçlayan argümanının retorik doğasını göstermektedir. Bu diyalogları yan yana koyarak, ikna sanatının ve hakikat arayışının retorik dışı ve retorik diyaloglarda nasıl farklı tezahür ettiğini takdir edebilir ve çeşitli bağlamlarda kişilerarası iletişimin incelikli dinamiklerini vurgulayabiliriz.

Sonuç olarak, retorik sonrası diyalog, karakterler arasında daha derin, katmanlı ve etkileşimli bir iletişim sunmaktadır. İletişim, yalnızca bilgi aktarımına dayanmaktan çıkmakta; aynı zamanda içsel çatışmalar, duygusal derinlikler ve anlamlı bir hikâye oluşturma sürecine dönüşmektedir. Bu tür bir retorik, izleyicinin ilgisini çekerken, karakterler arasında anlamlı bir bağ kurma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Diyalog, yalnızca bir ayrılığı değil, aynı zamanda iki kişinin hayatındaki değişimi ve bu süreçteki duygusal yolculuklarını da yansıtmaktadır.

4.2.3. Aile yemeği sahnesi

ChatGPT ile oluşturulan İngilizce aile yemeği sahnesi diyalogları Tablo 7'de verilmektedir. ChatGPT, İngilizce olarak aile yemeği sahnesi diyalogunu diğer diyaloglara göre daha kısa olarak oluşturmuştur. Ailedeki anne-baba ve çocuklar arasındaki iletişim kuvvetlendirilmiş ve özellikle esprili bir yaklaşımla sahnenin samimiyet dozu artırılmıştır. Ayrıca karakterlerin eylemleri daha da detaylandırılmıştır. Daha karmaşık ve kelime dağarcığı daha geniş bir diyalog sıralaması oluşturulmuştur.

Tablo 7. İngilizce aile yemeği sahnesi diyalogları

Retorik Öncesi Diyalog	Retroik Sonrası Diyalog
DAD: Alright, who's hungry?	DAD: Whose appetite awaits satisfaction?
MOM: Looks delicious, doesn't it?	MOM: Doesn't it appear delectable?
EMMA: I've been looking forward to this all day!	EMMA: Anticipation has been building within me all day.
JOSH: Thanks for making my favorite, Mom!	JOSH: Gratitude for preparing my preferred dish, Mother!
MOM: You're welcome, sweetheart. Just make sure to save room for some veggies.	MOM: It is my pleasure, my dear. Remember to allocate space for the verdant bounty.
DAD: So, how was everyone's day?	DAD: How fared the endeavors of the day, esteemed family?
EMMA: Busy, but good. I finally finished that project for school.	EMMA: Productive, albeit demanding. I have, at long last, concluded my scholastic project.
MOM: That's great, honey! I'm proud of you.	MOM: Splendid news, my dear! Your achievements inspire admiration.
JOSH: And I scored a goal in soccer practice today!	JOSH: And during my engagement in soccer practice, I successfully propelled the ball into the net!
DAD: Way to go, champ! You'll have to show me your moves sometime.	DAD: Commendable performance, my young athlete! I anticipate a demonstration of your prowess.
MOM: I love moments like these, just being together as a family.	MOM: These moments of familial communion evoke profound sentiment within me.
DAD: Me too, dear. Me too.	DAD: Indeed, my beloved. Such occasions are cherished treasures.

Örneğin, "Alright, who's hungry?"den¹² "Whose appetite awaits satisfaction?"a¹³ geçiş, temel bir sorgulamadan belirli bir tepkiyi uyandırmak için tasarlanmış daha karmaşık bir ifadeye geçişi göstermektedir. Örneğin, anne "Looks delicious, doesn't it?"¹⁴ derken, ifadeler açık ve yalındır. Emma, "I've been looking forward to this all day!"¹⁵ diyerek olumlu bir duygu ifade etse de bu ifade yine de basit ve doğrudan kalmaktadır. Aile üyeleri arasındaki etkileşimde bir samimiyet olsa da kullanılan dil oldukça sıradan ve gündelik bir iletişim biçimini yansıtmaktadır. Bu durum bu diyalog içeriğinin başarısız olduğunu nitelemesiz fakat daha başarılı bir diyalog metninin oluşturulabileceği olanağını da düşündürür. Retorik sonrası diyalog, daha derin ve anlamlı bir iletişime dönüşmektedir. Emma'nın, "Anticipation has been building within me all day"¹⁶ demesi, içsel bir heyecanı ifade ederken, dilin daha sanatsal ve etkileyici bir şekilde kullanıldığını gösterir. Josh'un, "Gratitude for preparing my preferred dish, Mother!"¹⁷ demesi de annesine olan saygısını ve minnettarlığını daha yoğun bir şekilde ifade etmektedir. Bu aşamada, aile üyeleri

¹² Pekâlâ, kim acıktı?

¹³ Kimin iştahı tatmin edilmeyi bekliyor?

¹⁴ Görünüşü lezzetli değil mi?

¹⁵ Bunu tüm gün bekliyordum!

¹⁶ Bütün gün içimde bir beklenti vardı.

¹⁷ Tercih ettiğim yemeği hazırladığın için minnettarım, Anne!

arasında duygu ve düşünceler daha zengin bir dille aktarılmakta; aile bağları daha anlamlı bir şekilde kurulmaktadır. Annelerinin, "These moments of familial communion evoke profound sentiment within me"¹⁸ demesi, ailenin birlikte olmanın değerini yüceltmektedir. Babası da "Such occasions are cherished treasures"¹⁹ diyerek, ailenin bir arada olma duygusunu güçlendiren bir ifade kullanmaktadır.

4.2.4. Üç arkadaşın sohbet sahnesi

ChatGPT ile oluşturulan İngilizce üç arkadaşın sohbet sahnesi diyalogları Tablo 8'de verilmektedir.

Tablo 8. İngilizce 3 arkadaşın sohbet sahnesi diyalogları

Retorik Öncesi Diyalog	Retorik Sonrası Diyalog
ALEX: You know, guys, there's something I've been meaning to tell you both for a while now, but I just haven't found the right moment.	ALEX: You know, I've been harboring something, a tale hidden beneath layers of silence, waiting for the right moment to unfurl it.
MAYA: What is it, Alex? You can tell us anything.	MAYA: What enigma lies beneath your silence, Alex? Speak, for our ears are eager to receive.
JAKE: Yeah, we're all ears. Spill it.	JAKE: Indeed, reveal the depths of your concealed truth, for our hearts are open.
ALEX: Well, remember back in college when I said I went to visit my aunt for a week?	ALEX: Remember the days of yore, when I vanished without trace, cloaked in the guise of visiting kin?
MAYA: Yeah, I remember. You were gone longer than expected, though.	MAYA: Aye, your absence lingered longer than expected. Pray, what clandestine journey did you undertake?
JAKE: Don't tell me you were off on some secret adventure?	JAKE: Speak truth, Alex. Did clandestine adventures beckon you?
ALEX: Not exactly. The thing is, I was in rehab.	ALEX: Nay, my friends, my sojourn led me not to realms of adventure but to the confines of rehabilitation.
MAYA: Rehab? For what?	MAYA: Rehabilitation? For what affliction did you seek solace?
ALEX: I was struggling with alcohol addiction. It started in my last year of college, and I couldn't seem to shake it. I was ashamed, so I kept it hidden.	JAKE: Did demons of addiction lay claim to your spirit?
JAKE: That must have been really tough, man. But I'm glad you're telling us now.	ALEX: Aye, the shackles of alcoholism ensnared me in their grasp. Shame veiled my plight, thus I concealed it.
MAYA: Yeah, we're here for you, Alex. Always.	JAKE: Your burden was heavy indeed. Yet, now you share its weight with us.
ALEX: Thanks, guys. It feels good to finally get that off my chest.	MAYA: We stand with you, Alex. Always.
MAYA: Well, since we're sharing secrets, there's something I've been keeping to myself too.	ALEX: Your support is a balm to my soul. Thank you, dear friends.
JAKE: What is it, Maya?	MAYA: In the labyrinth of secrets, another revelation lies dormant within me.
	JAKE: What hidden truth festers within your heart, Maya? Unveil it to us, for our kinship knows no bounds.
	ALEX: Speak freely, Maya. In this sanctuary of trust, your words find refuge.
MAYA: I... I dropped out of law school.	MAYA: I... I forsook the path of jurisprudence.
	JAKE: Renounced the pursuit of justice, you say? But your passion for law burned bright.
ALEX: Really? But you seemed so passionate about it.	ALEX: Indeed, Maya. What tempest led you astray from your chosen course?
MAYA: I was, at first. But as time went on, I realized it wasn't what I wanted. I was just doing it to please my parents. So, I decided to follow my own path.	MAYA: The flames of passion waned, replaced by the shadows of obligation. I sought not my own truth but danced to the tune of parental desires.
JAKE: That takes courage, Maya. Not everyone can do that.	JAKE: To defy expectations requires fortitude. Your courage shines, Maya.
MAYA: Thanks, Jake. It wasn't easy, but I'm happier now.	MAYA: Your words embolden me. I've found solace in charting my own course.
ALEX: You know what, guys? I have another confession to make.	JAKE: Amidst the unveiling of secrets, I too harbor a truth shrouded in obscurity.
JAKE: Lay it on us, Alex.	ALEX: Speak, Jake. Let your words pierce the veil of secrecy.
ALEX: I... I'm in love with someone, and I haven't told them yet.	MAYA: Your truth finds fertile ground in our hearts, Jake. Share it with us.
MAYA: Ooh, spill the details! Who's the lucky person?	JAKE: I grapple with shadows that dwell within, the weight of melancholy bearing down upon me.
ALEX: It's... it's actually our mutual friend, Sarah.	ALEX: Darkness may cloud your path, Jake, but you need not traverse it alone.
JAKE: Really? I had no idea.	MAYA: Together, we shall navigate the labyrinth of despair. Your burden is ours to bear.
MAYA: Well, you better tell her soon before someone else sweeps her off her feet.	JAKE: Your words breathe life into weary bones, kindling hope amidst the gloom.
ALEX: Yeah, I know. I just need to work up the courage.	
JAKE: Well, it seems like tonight is the night for confessions. I've been holding onto something too.	
MAYA: What is it, Jake?	
JAKE: I... I've been struggling with depression for a while now.	
ALEX: Jake, why didn't you tell us sooner?	
JAKE: I didn't want to burden you guys with my problems. But lately, it's been getting harder to handle on my own.	
MAYA: You're not a burden, Jake. We're here for you, no matter what.	
ALEX: Yeah, we'll get through this together.	

ChatGPT'de oluşturulan diyaloglar arasında en uzun olanı üç arkadaşın İngilizce sohbeti sahnesidir. Üç arkadaşın etkileşimleri, kişisel paylaşımlarda şeffaflığın ve karşılıklı desteğin gücünü ortaya koyan kırılganlık ve özgünlük katmanlarını ortaya çıkarmaktadır. Alex, alkol bağımlılığıyla mücadelesini açıklarken ve Maya gerçek tutkularının peşinden gitme kararını paylaşıırken, bir iç gözlem ve cesaret teması ortaya çıkmaktadır. Retorik öncesi diyalog, Alex'in "I've been meaning to tell you both for a while..."²⁰

¹⁸ Bu tür aile anları derin bir duygu uyandırıyor bende.

¹⁹ Böyle anlar, değerli hazinelerimizdir.

²⁰ Sizlere bir süredir söylemem gereken bir şey var...

ifadesiyle başlar. Bu, arkadaşlarına önemli bir bilgi vereceğini düşündüğünü gösterir ancak; başlangıçtaki ifade basit ve sıradandır. Maya, "What is it?"²¹ diyerek doğrudan yanıt verirken, Jake de "Spill it"²² diyerek cesaretlendirici bir tavır sergiler. Bu aşamada, iletişimdeki duygusal derinlik sınırlıdır ve karakterler arasındaki ilişki yüzeysel kalmaktadır. Alex'in "remember back in college when I said when I want to visit my aunt for a week"²³ ifadesi, geçmişe dair bir hatırlatma olsa da genel olarak sıradan bir anlatım sunmaktadır. Maya ve Jake'in tepkileri de gündelik bir merak içerir ve karakterlerin ilişkilerinin derinliğini tam anlamıyla yansıtmaz. Örneğin, Jake'in "Don't tell me you were off on some secret adventure?"²⁴ sorusu, yalnızca yüzeysel bir merak içerir ve duygusal bir derinlik taşımamaktadır.

Retorik sonrası diyalog, çok daha derin ve anlamlı bir iletişim sunmaktadır. Alex, "My sojourn led me no to realms of adventure bu to the confines of rehabilitation"²⁵ diyerek, önemli bir konuyu açığa kavuşturur. Bu ifade, yalnızca bir bilgi vermekle kalmayıp, aynı zamanda duygusal bir yükün de açığa çıkmasını sağlar. Maya, "For what affliction did you seek solace?"²⁶ diyerek derin bir merak gösterir; bu, onun destek olma arzusunu yansıtır. Alex'in "The shackles of alcoholism ensnared me in their grasp"²⁷ demesi, tüm diyalogun yönünü değiştiren bir ifadedir ve duygusal bir bağ kurar. Maya ve Jake, Alex'in duygusal yükünü paylaşıyor, aralarındaki dayanışma ve dostluk hissi güçlenir. Maya'nın "We shall navigate the labyrinth of despair. Your burden is ours to bear"²⁸ demesi, destekleyici bir yaklaşım sunarak Alex'in yalnız olmadığını hissettirir.

Retorik sonrası diyalogların, retorik öncesi diyaloglardan daha az sayıda olup, kişilerin diyaloglarının uzaması ise dikkat çekicidir. Bu bağlamda yapay zekâ retorik diyaloglar oluştururken sahnenin diyalog sayısını azaltırken, karakterlere daha fazla diyalog yükleyerek farklı bir sahne yapısı oluşturmuştur. Ayrıca bu diyalog sıralamasında retorik öncesi diyaloglarda daha fazla kişisel bilgi verilerek diyaloglar uzatılmıştır. En dikkat çeken durum ise, retorik sonrası diyaloglardaki kelime seçimleri ve cümle yapılarının genel izleyici açısından daha zor anlaşılabilir bir seviyeye taşınmasıdır. Retorik etkisi, diyalogları kelime olarak zenginleştirirken anlaşılması güç bir duruma sokmuştur. Bu diyaloglar ayrıca diyalogları söyleyen karakterlerin de bu kelime çeşitliliğine sahip karakterler olarak algılanmasını sağlamaktadır ki, bu durum genel izleyici için karakterlerle özdeşleşmeyi zorlaştırabilmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Yapay zekâ tarafından üretilen retorik öncesi ve sonrası diyaloglar arasında benzerlikler ve farklılıklar gözlemlenmektedir. Türkçe, özne-nesne-yüklem yapısına sahip bir dildir ve bu durum, cümlelerin sıralamasını ve akışını etkiler. Türkçe diyaloglarda, karakterler arasında duygusal derinlik genellikle doğrudan ve içten ifadelerle oluşturulmaktadır. Bu bağlamda, Türkçe diyaloglar, karakterlerin duygusal yüklerini paylaşmalarını ve birbirlerine destek olmalarını teşvik eden bir yapıya sahiptir. Duygular, doğrudan bir iletişimle aktarılır ve bu da dinleyicinin karakterlere daha fazla empati kurmasını sağlar. Türkçe diyaloglarda sosyal bağlar, dayanışma ve aile değerleri sıklıkla ön plandadır. Yapay zekâ, bu değerleri vurgularken, karakterlerin arasındaki dayanışmayı pekiştiren temaları kullanır. Bununla birlikte, duygusal ifadeler ve retorik sorular daha kısa ve öz bir biçimde oluşturulur. Örneğin, "Bu böyle devam edemez" gibi basit ama etkili ifadelerle duygusal bir durum ortaya konulmaktadır. Türkçenin zengin eklemeli yapısı, duyguların ve durumların daha derinlemesine aktarılmasına olanak tanır ancak; bu durum bazen daha doğrudan ifadeleri beraberinde getirir.

İngilizce ise özne-yüklem-nesne yapısına sahiptir ve daha karmaşık cümle yapıları oluşturulmasına olanak tanır. Yapay zekâ, İngilizce diyaloglarda daha süslü, edebi bir dil kullanarak, duygusal derinlik ve retorik unsurlar ekler. Örneğin, "The truth that perhaps our paths need to diverge"²⁹ gibi ifadeler, daha karmaşık ve katmanlı bir anlatım sunar. Bu, dinleyiciye daha fazla bilgi ve duygu sunarken, anlatıma derinlik katar. Yapay zekâ, karakterlerin duygusal durumlarını yansıtmak için daha süslü ifadeler, metaforlar ve retorik sorular ekler. Bu, karakterler arasındaki derinliği artırır. Retorik ifadeler sadece bir durumu tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda dinleyicide güçlü duygular uyandırır. İngilizce diyaloglarda bireysel mücadeleler,

²¹ Nedir?

²² Söyle / Dökül.

²³ Üniversitedeyken bir haftalığına teyzemi ziyaret etmek istediğimi söylediğimi hatırlayın.

²⁴ Sakın bana gizli bir maceraya atıldığını söyleme.

²⁵ Yolculuğum beni macera diyarlarına değil, rehabilitasyonun sınırlarına götürdü.

²⁶ Hangi sıkıntın için teselli aradın?

²⁷ Alkolizmin zincirleri beni avuçlarının içine aldı

²⁸ Umutsuzluğun labirentinde yol alacağız. Senin yükünü biz taşıyacağız

²⁹ Belki de yollarımızın ayrılması gerektiği gerçeği.

işsel çatışmalar ve kişisel gelişim temaları daha fazla yer alır. Yapay zekâ, bu temalara odaklanarak, karakterlerin işsel yolculuklarını ve sosyal beklentilerle olan çatışmalarını ortaya koyar. Bu durum, dinleyiciye daha derin bir iç görü sağlar.

Yapay zekânın oluşturduğu Türkçe ve İngilizce retorik diyaloglarda belirgin eksiklikler ve yetersizlikler de gözlemlenmektedir. Duygusal derinlik açısından, Türkçe diyaloglar genellikle basit ve doğrudan ifadelerle karakterlerin işsel çatışmalarını yansıtmakta zayıf kalırken, İngilizce diyaloglarda ise daha karmaşık ve edebi ifadeler kullanılmasına rağmen, bu ifadelerin doğallığı ve akıcılığı zaman zaman yapay kalmaktadır. Örneğin, Ayşe'nin "Bazen her şey üstüme üstüme geliyor" ifadesi, karakterin duygusal durumunu net bir şekilde ortaya koyarken; Alex'in "I've been harboring something, a tale hidden beneath layers of silence"³⁰ ifadesi ise daha derin bir anlam taşımaya rağmen, bağlamdan kopma riski taşımaktadır. Ayrıca, metaforlar da bazı durumlarda yapay ve etkisiz kalabilmektedir. Bazı ifadeler derin bir duygusal etki yaratabilirken, bu tür ifadelerin doğallığı yapay zekâ tarafından sağlanamayabilir. "Ayrı kalmak en iyisi değil mi?" gibi bir ifade, karakterin işsel yolculuğunu derinlemesine açığa çıkarmakta zayıf kalabilirken, İngilizce "I... I'm in love with someone, and I haven't told them yet"³¹ ifadesi de benzer bir şekilde yeterince derin bir karakter gelişimi sunmayabilir. Bu unsurlar, yapay zekânın retorik diyaloglar oluştururken karşılaştığı zorlukları ve geliştirilmesi gereken alanları vurgulamaktadır.

ChatGPT, İngilizce diyalog yazımına ilişkin retorik bağlamda daha fazla çeşitlilik sunmaktadır. Türkçe oluşturulan retorik diyaloglarda özellikle soru cümlelerinin tekrarlı bir biçimde kullanılması dikkat çekerken, İngilizce diyaloglarda ise retorik içerik kelimelerin çeşitlendirilmesi, soru kalıplarının değiştirilmesi ve duygunun derinleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Aristoteles'in (2022) geleneksel *ethos*, *pathos* ve *logos* kategorileştirmesi bağlamında yapay zekânın duygular (*pathos*) ve mantıksal argümanlarla ikna (*logos*) yöntemine ilişkin değişimler uyguladığı göze çarpmaktadır. Etik konusu daha belirsiz iken, karakterlerin güvenilirliğine ilişkin değişim sadece daha farklı cümle yapıları ve kelime çeşitliliğinin artırılmasıyla sınırlı kalıyor gözükmemektedir. Yapay zekâ her iki dilde de Meyer'in (2009) retorik kategorileri olarak belirttiği yaratma, düzenleme ve ifade biçimlerine müdahale edebilmekte ve retorik temel unsuru olan öykülemeyi değiştirebilmektedir. Dolayısıyla çalışmada ulaşılan bulguların geneline bakıldığında, senaryo yazımında yapay zekâ kullanımı retorik diyaloglar oluşturma bağlamında kullanılabilir görünmektedir. Problem ise bu kullanımın doğrudan olamayacağıdır. Bunun nedeni ise özellikle Türkçe diyaloglarda belirli bir istikrarın ve düzenin sağlanamamasıdır. Bu durumda yapay zekâ senaryo yazarları ve film üreticileri için bir başvuru kaynağı olarak kullanılabilir görülmektedir. Yazarlar, ChatGPT gibi yapay zekâ uygulamalarına retorik bir diyalog sıralaması geliştirmek istediklerinde başvurarak, oluşan diyaloglardan bir karar verici olarak seçimler yapabilirler ya da kendi yaratıcılıkları ve yetenekleri doğrultusunda oluşturulan diyalogları güncelleyerek veya yeniden düzenleyerek filmlerinde kullanabilirler. Burada önemli olan, senaryo yazarının ya da film üreticisinin oluşturmak istediği diyalogun ne oranda retorik bir düzlem içerisinde olmasıyla ilgili düşüncesi ve kararıdır.

Yapay zekâ yetkinliklerinin senaryo yazımı ile birleştirerek, yapay zekâ teknolojisinin analitik uzmanlığını benimseyen sinema üreticileri, İngilizce ve Türkçe dilindeki karmaşık dilbilimsel şemaları inceleyerek çeşitli kültürel çerçevelerdeki diyalogların özgünlüğünü ve etkisini artırabilirler. Bu yöntem yalnızca senaryo oluşturma sürecinin optimize etmekle kalmaz, aynı zamanda çok dilli sinematik çıktılar içinde retorik incelikli etkileşimini inceleme fırsatları da sunar. Bu fırsatların sinema ve senaryo yazımına ilişkin yetkin bir karar vericilikle değerlendirilmesi ve özellikle kültürel birikimin insani yetenek ve zekâ ile yapay zekâ karışımı bir alanın içerisinde kullanılabilir ve faydalı olabilir hale gelebileceği de göz ardı edilmemelidir.

Kaynakça

- Aristoteles. (2022). *Retorik* (Çev. A. Çokona). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Booth, W. C. (1983). *The rhetoric of fiction*. The University of Chicago Press.
- Bordwell, D. (1989). *Making meaning: Inference and rhetoric in the interpretation of cinema*. Harvard University Press.
- Burke, K. (1969). *Rhetoric of motives*. University of California Press.

³⁰ Bir şey saklıyordum, sessizlik katmanlarının altında saklı bir hikâye

³¹ Ben... Birine aşığı ve henüz ona söylemedim.

- Carter, C. (2018). *Metafilm: Materialist rhetoric and reflexive cinema*. The Ohio State University.
- Charteris-Black, J. (2016). *Politicians and rhetoric: The persuasive power of metaphor*. Palgrave Macmillan.
- Costanzo, W. V. (1992). *Reading the movies: Twelve great films on video and how to teach them*. National Council of Teachers of English.
- da Cunha, I. ve Iruskieta, M. (2010). Comparing rhetorical structures in different languages: The influence of translation strategies. *Discourse Studies*, 12(5), 563-598.
<https://doi.org/10.1177/1461445610371054>
- Dubber, M. D., Pasquale, F. ve Das, S. (2020). *Oxford handbook of ethics of AI*. Oxford University Press.
- Eugeni, R. (2014). *Rhetoric, film and*. E. Branigan ve W. Buckland (Ed.), *The routledge encyclopedia of film theory* (s. 408-412) içinde. Routledge.
- Farabi. (2015). Retorik (Çev. A. Tekin). *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6, 1-21.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/543089>
- Güneş, B. (2023). The Turkish and English equivalents of the terms associated with the concepts of word and belaboring in rhetoric. *Journal of Turkish Language and Literature*, 63(1), 1-16.
<https://doi.org/10.26650/TUDED2023-1123334>
- Inkwell, M. (2024). *Screenwriting by proxy: Debating the impact of AI in Hollywood*. Amazon Digital Services.
- Jaynes, J. (2000). *The origin of consciousness in the break-down of the bicameral mind*. Mariner Books.
- Kaufer, D. S., ve Butler, B. S. (2013). *Rhetoric and the art of design*. Routledge.
- Lefebvre, M. (2000). Eisenstein, rhetoric and imaginicity: Towards a revolutionary memoria. *Screen*, 41(4), 349-368.
- Martin, J. (2018). Seeing voices: Cinema, rhetoric, and subjectivity. *Redescriptions*, 21(1), 7-22.
<https://doi.org/10.7227/R.21.1.2>
- McCormack, K. C. (2014). Ethos, pathos, and logos: The benefits of Aristotelian rhetoric in the courtroom. *Washington University Press Jurisprudence Review*, 7(1), 131-155.
- Mercurio, J. (2019). *The craft of scene writing: Beat by beat to a better script*. Quill Driver Books.
- Meyer, M. (2009). *Retorik*. Dost Kitabevi Yayınları.
- Neuman, Y., Danesi, M. ve Vilenchik, D. (2023). *Using AI for dialoguing with texts: From psychology to cinema and literature*. Routledge.
- Perez, G. (2019). *The eloquent screen: A rhetoric of film*. University of Minnesota Press.
- Pintor, I. (2003). From rethoric to archetype: Screenwriting manuals. *Revista Quaderns del CAC*, 16, 55-63
https://www.cac.cat/sites/default/files/2019-05/Q16_pintor_ES.pdf
- Press, S. (1998). *How to write what you want & sell what you write*. Boson Books.
- Ward, A. R. (2002). *Mouse morality: The rhetoric of Disney animated film*. University of Texas Press.
- Wexman, V. W. (1980). The rhetoric of cinematic improvisation. *Cinema Journal*, 20(1), 29-41.
<https://doi.org/10.2307/1224969>